

Yksinpuhelua, vastaamista vai vuorovaikutusta?

Keskustelunanalyysi ja vuoron rakentuminen
asynkronisella keskustelupalstalla

Ulrika Lahtonen

Pro gradu -tutkielma

Suomen kieli, kieliasiantuntijan opintopolku

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Turun yliopisto

Huhtikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteen laitos / Humanistinen tiedekunta

LAHTONEN, ULRIKA: Yksinpuhelua, vastaamista vai vuorovaikutusta? – Keskustelunanalyysi ja vuoron rakentuminen asynkronisella keskustelupalstalla

Pro gradu -tutkielma, 60 s.

Suomen kieli, kieliassiantuntijan opintopolku

Huhtikuu 2020

Pro gradu -tutkielmani käsittelee aiemman vuoron huomiointikeinoja ja vuoron rakentumista asynkronisella tietokonevälitteisellä keskustelupalstalla. Tutkin, miten keskustelun vuorovaikutuksen perusdynamikka ja vuorottelujäsennys toteutuvat internetin vuorovaikutteisen keskustelupalstan asynkronisessa keskustelussa. Havainnoin tätä tutkimalla vierusparien esiintymistä ja funktioita keskustelussa.

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, millaisia toisen kirjoittajan huomiointikeinoja asynkronisessa välitteisessä keskustelussa käytetään. Tutkin myös, miten nämä keinot eroavat kasvokkaiskeskustelun vastaavista keinoista. Lisäksi pyrin selvittämään, miten välitteisen keskustelun kasvokkaiskeskustelusta eroava preferenssijäsennys vaikuttaa topiikin käsittelyyn keskustelupalstalla. Tutkimusaiheeni kuuluu keskusteluntutkimuksen ja digitaalisen vuorovaikutuksen tutkimuksen piiriin. Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen.

Päämetodinani on keskusteluntutkimus ja digitaalinen keskustelunanalyysi, joiden avulla tutkin, minkälaisia vuoroja keskusteluketjussa esiintyy. Aineistonani on Turun yliopiston IRG-korpus. Sen suomenkielisestä aineistosta valitsin tutkimuskohteekseni Muropaketti-keskustelupalstan viestiketjun *Saarela nostaisi opiskelijoiden tulorajoja*.

Käsittelen digitaalisen vuorovaikutuksen tutkimusta, teknologiavälitteistä viestintää ja verkkokeskustelua keskustelunanalyysin tutkimuskohteena. Esittelen asynkronisen verkkokeskustelun ominaispiirteitä kuten keskustelun pysyvyyttä ja rikkoutunutta vuorottelua. Käyn myös läpi topikaalista johdonmukaisuutta, koherenssia ja diskurssinmerkkitsejä. Selvitän keskustelunanalyysin, vuoron ja vuoron rakentumisen peruskäsitteet. Esittelen vuorottelujäsennyksen ja kysymys-vastaus-vierusparit sekä kasvokkaisessa että välitteisessä keskustelussa.

Analyysini perusyksikkönä on viesti. Ennen analyysia olen lähilukenu viestiketjun viestit selvittääkseni keskustelun luonteen. Käyn laadullisesti valitsemieni viestiesimerkkien avulla läpi viestiketjun eri tason vuorojen rakennetta sekä topiikin jatkumista. Analysoin aineistoa verkkokeskustelussa vuorottelujäsennyksen näkökulmasta. Vuorottelujäsennystä olen lähestynyt sekä vierusparien että aiempien vuorojen huomioinnin kautta. Näkökulmat täydentävät toisiaan ja antavat laajemman kuvan keskustelun koherenssista, jolloin voidaan rakentaa tarkempi kokonaiskuva toisen kirjoittajan huomioinnista.

Keskustelu koostuu vuorovaikutuksesta. Tietokonevälitteisessä keskustelussa vallitsee osin erilainen preferenssijäsennys kuin kasvokkaisessa keskustelussa. Keskustelun jatkuvuus ja omien viestien näkyvyys on tärkeämpää kuin suora vastaaminen. Aineistossani oman mielipiteen esiin tuominen näyttäytyy tärkeämpänä kuin keskustelun jatkaminen.

Asiasanat: asynkroninen verkkokeskustelu, digitaalinen vuorovaikutus, keskustelunanalyysi, vierusparit, vuorottelujäsennys

Sisällys

1	Johdanto	3
1.1	Tutkimuksen tavoitteet	3
1.2	Tutkimusmenetelmät	3
1.3	Vuorovaikutuksen käsite	4
1.4	Aineisto	4
1.4.1	Aineiston esittely.....	4
1.4.2	Aineisto ja eettiset kysymykset.....	5
1.5	Aiempi tutkimus.....	6
2	Digitaalisen vuorovaikutuksen tutkimus.....	9
2.1	Teknologiavälitteinen viestintä	9
2.2	Verkkokeskustelu keskustelunanalyysin tutkimuskohteena	10
2.3	Asynkronisen verkkokeskustelun ominaispiirteitä.....	13
2.3.1	Sallimat	15
2.3.2	Keskustelujen pysyvyys	17
2.3.3	Rikkoutunut vuorottelu	17
2.3.4	Topikaalinen johdonmukaisuus	19
2.3.5	Koherenssi ja diskurssinmerkitsimet	20
3	Keskustelunanalyysi ja vuoron rakentuminen	22
3.1	Vuoro ja vuoron rakenneyksikkö	23
3.2	Vuorottelujäsennys	25
3.2.1	Vuorottelujäsennys kasvokkaiskeskustelussa	25
3.2.2	Vuorottelujäsennys välitteisessä keskustelussa	25
3.3	Vierusparirakenne	26
3.3.1	Kysymys–vastaus–vieruspari kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa	27
3.3.2	Kysymys–vastaus–vieruspari välitteisessä vuorovaikutuksessa.....	29
4	Vuorottelujäsennys ja aiemman vuoron huomioiminen verkkokeskustelussa	33
4.1	Aiemman vuoron huomiointi ja vuorottelujäsennys	34

4.1.1	Aloitusvuoro ja vuorottelujäsennys	34
4.1.2	Vuorottelujäsennys ensimmäisen tason vuoroissa.....	35
4.1.3	Vuorottelujäsennys muissa kuin ensimmäisen tason vuoroissa.....	37
4.1.4	Vuorottelujäsennys ja topiikin jatkaminen	43
4.2	Muita aiemman vuoron huomiointikeinoja	46
4.2.1	Aiemman vuoron huomiointi puhuttelun avulla	46
4.2.2	Sana- ja lausetason toisto	48
4.2.3	Diskursiivinen koherenssi ja kontekstiin tukeutuminen	50
5	Lopuksi.....	55
	Lähteet.....	58

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkin pro gradu -työssäni aiemman vuoron huomiointikeinoja asynkronisella tietokonevälitteisellä keskustelupalstalla¹. Tavoitteeni on selvittää, millaisia toisen kirjoittajan huomiointikeinoja asynkronisessa välitteisessä keskustelussa käytetään ja miten nämä keinot eroavat kasvokkaiakeskustelun vastaavista keinoista.

Toinen tutkimustavoitteeni on selvittää, miten välitteisen keskustelun kasvokkaiakeskustelusta eroava preferenssijäsennys vaikuttaa topiikin käsittelyyn keskustelupalstalla. Kasvokkaiakeskustelussa kysymyksen preferoitu jälkijäsen on vastaus ja samanmielisyys toivottavaa. Onko välitteisessä keskustelussa näin, ja jos ei ole, niin miten se vaikuttaa? Tutkin työssäni, miten keskustelun vuorovaikutuksen perusdynamiikka toteutuu internetin vuorovaikutteisen keskustelupalstan asynkronisessa keskustelussa. Havainnoin tätä tutkimalla vierusparien esiintymistä ja funktioita keskustelussa vuorovaikutteisen keskustelupalstan keskusteluketjussa.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusaiheeni kuuluu keskusteluntutkimuksen ja digitaalisen vuorovaikutuksen tutkimuksen piiriin. Päämetodinani on keskusteluanalyysi ja digitaalinen keskusteluanalyysi, joiden avulla tutkin, minkälaisia vuoroja keskusteluketjussa esiintyy. Tutkin, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja verkkokeskustelussa esiintyy vuorottelujäsennyksessä ja vierusparien rakenteessa verrattuna kasvokkaiakeskustelun tunnettuihin lainalaisuuksiin.

Analyysini perusyksikkönä on viesti. Ennen analyysia olen lähilukenuk ketjun viestit, jotta käydyn keskustelun luonne tulisi ilmi. Olen analysoinut viestit sen mukaan vastataanko viestissä ketjun johonkin toiseen viestiin vai ei, ja jos vastataan niin millä tavalla. Olen analysoinut kielenkäyttöä

¹ ”verkkosivusto tai verkkosivuston osa, joka tarjoaa mahdollisuuden keskustella yhdestä tai useammasta aiheesta. Keskustelupalstalle jätetyt viestit tallentuvat pysyvästi nähtäville, jolloin vanhoja keskusteluja voi selata myöhemmin, ellei viestejä erikseen poisteta. Keskustelupalstalla käytävä verkkokeskustelu ei siis tyypillisesti ole reaaliaikaista.” (TEPA s.v. keskusteluryhmä.)

sekä yksittäisistä vuoroista että vuorojen välisestä toiminnasta. Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen.

1.3 Vuorovaikutuksen käsite

Vuorovaikutus -käsite mahdollistaa sen, että keskusteluntutkija kykenee painottamaan inhimillistä viestintää hyötymällä teknologiasta sen sijaan, että hän olisi teknologian rajoittama. Teknologia ei verkkokeskustelujen osalta estä tai kontrolloi kielenkäyttöä eikä vuorovaikutuksen syntyä. Päinvastoin se luo niille uusia edellytyksiä. (Kääntä 2016: 69; Hutchby 2001: 450.)

Vuorovaikutus on monitahoinen ilmiö. Verkkoviestintää koskevissa eri tutkimuksissa se on määritelty monella eri tavalla. Interaktiivisuuden tutkija nostaa aineiston osalta esiin erityisesti sen teknologiset piirteet, joita voivat olla vaikkapa kommunikaatiotilanteen sekä viestien välisen suhteen hahmottaminen. (Helasvuo, Johansson ja Tanskanen 2014). Sosiaalisen vuorovaikutuksen tutkimusmenetelmät on myös mahdollista yhdistää interaktiivisuuden tutkimukseen. Tällöin aineistomateriaalin teknologinen olemus painottuu samalla kun tutkimus tarkastelee interaktiivisuutta ihmistenvälisenä prosessina. (Kääntä 2016: 7.)

1.4 Aineisto

1.4.1 Aineiston esittely

Aineistonani on Turun yliopiston IRG-korpus. Korpuksen kuuluu materiaalia neljällä eri kielellä: englanniksi, ranskaksi, saksaksi ja suomeksi. Materiaalin valinnassa on pyritty mahdollisimman hyvään vastaavuuteen eri kielten kesken eli erikieliset lähteet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Aineistonani on korpuksen suomenkielinen osa. Suomenkieliseen osaan kuuluu kymmenen opiskeluaiheista keskustelua. Opiskeluaiheisten keskustelujen lähteenä on neljä eri keskustelupalstaa. Seitsemästä keskustelusta tallennettiin 50 ensimmäistä viestiä. Kaksi lyhyempää keskustelua (21 ja 44 viestiä) tallennettiin kokonaan. Yhdestä pidemmästä keskustelusta tallennettiin 75 viestiä, jotta viestien kokonaismäärä pysyisi vertailukelpoisena muilla kielillä tallennetun materiaalin kanssa. Yhteensä opiskelukeskustelujen osa korpuksesta sisältää 490 viestiä (47 251 sanaa) Keskusteluissa käsitellään muun muassa seuraavanlaisia aiheita: opintotuki, opintolaina mahdolliset lukukausimaksut, työnteko opintojen ohella, opintoaikojen rajaaminen ja niin edelleen.

Näistä kymmenestä keskustelusta valitsin tutkimuskohteekseni seitsemännen keskustelun eli Muropaketti-keskustelupalstan viestiketjun *Saarela nostaisi opiskelijoiden tuloarvoja*. Käytän analyysissä siitä lyhennettä K7.

1.4.2 Aineisto ja eettiset kysymykset

Digitaalisen vuorovaikutuksen aineisto on jaoteltavissa muun muassa yksityisen ja julkisen jatkumon perusteella. Yksityisyyden piiriin kuuluvat useimmat tekstiviestit. Täysin julkisia taas ovat monet verkkosivut ja blogit. Erilaiset keskustelupalstat ja postituslistat voivat sijoittua näiden välille. Voidaan siis ajatella, että tietokonevälitteisen vuorovaikutuksen aineistot sijoittuvat jatkumolle yksityisestä julkiseen. (Helasvuo ym. 2014: luku Aineistot, metodiset valinnat ja eettiset kysymykset.)

Aineistoa voidaan hyödyntää tutkimuskäytössä ilman eettisiä ongelmia, jos tutkittavat viestit ovat avoimesti luettavissa ja niihin on vapaa pääsy. Samaan tapaan kuin suullisen vuorovaikutuksen aineistojen tutkimuksessa, myös verkkokeskusteluja tutkittaessa kirjoittajien anonymiteetti on suojattava. (Helasvuo ym. 2014: luku Aineistot, metodiset valinnat ja eettiset kysymykset.)

Tutkijan on syytä miettiä, millainen kuva kirjoittajasta välittyy häneltä lainatun tekstikatkelman kautta. Nimimerkkiä voidaan hyvin perustein muuttaa tai se voidaan poistaa jos herää epäily, että lainatun tekstikohdan merkitys on muuttunut kun se on irrotettu aidosta asiayhteydestään. Tutkija ei saa esittää viestin kirjoittajan kontekstista irrotettuja sitaatteja ilman, että hän havainnollistaa mikä on ollut niiden alkuperäinen konteksti. (Arpo 2005: 66.)

Nimimerkkien käyttö on olennainen osa internetin traditioita. Identiteetin säilyminen salaisena koetaan tärkeäksi. Riippumatta siitä, vaikuttaisiko kirjoittaja käyttävän keskustelussa omaa nimeään tai nimimerkkiä, niin tutkijalla on vastuu esittää keskustelun aineiston viestit siten, että ne eivät loukkaa tai vahingoita kirjoittajaa. Se, kuuluuko lainattava viesti julkisen vai yksityisen diskurssin piiriin on aineiston käytön kannalta keskeinen kysymys. Keskusteluryhmäkeskusteluissa korostuvat henkilökohtaiset kokemukset, koska niiden luonne on dialoginen. Tämän johdosta keskusteluryhmäkeskustelujen viesteillä on heikentynyt mahdollisuus vakiintua tiettyyn muotoon, toisin kuin perinteisillä julkisen diskurssin mediateksteillä. Tutkija on velvollinen ottamaan huomioon henkilökohtaisen aineksen korostumisen teksteissä ja suojaamaan kirjoittajan anonymiteetin. (Arpo 2005: 65–66.) Olen tutkielmaani varten vaihtanut keskusteluketjun kaikkien keskustelijoiden nimimerkit suojatakseni kirjoittajien anonymiteettiä.

1.5 Aiempi tutkimus

Keskusteluanalyysista on olemassa valtava määrä aiempaa tutkimusta. Käytän yhtenä perustutkimuslähteenäni Sacksin, Schegloffin ja Jeffersonin keskusteluanalyysille perustan luonutta artikkelia *A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation* vuodelta 1974, joka on suomennettu vuonna 2016 nimellä *Keskustelun vuorovaikutusjäsenyyksen perussystematiikka*. Työssäni viittaan suomennoksen sivunumeroihin.

Reijo Savolainen (2019) on tutkinut tiedonetsintään ja tiedonjakamiseen liittyviä käytäntöjä tee-se-itse -aiheisen asynkronisen eli ei-reaaliaikaisen keskustelupalstan (*DIY -discussion board*) keskusteluketjuissa. Tutkimuksen tarkoituksena on valottaa asynkronisen keskustelupalstan keskustelun keinoja. Tätä Savolainen selvitti tutkimalla, millaisia kysymys–vastaus–vieruspareja keskustelupalstalla esiintyy. Vaikka oma aineistoni ei käsittelekään suoraan jonkin ongelman ratkaisua kysymysten ja niitä seuraavien vastausten avulla, on Savolaisen tutkimus oman tutkimukseni apuna relevantti siksi, että myös mielipiteiden esittämisen ja niitä seuraavien kysymysten esittämisen voi nähdä olevan tiedonetsintää: omien kokemusten ja niistä saadun tiedon jakamista muiden kirjoittajien kanssa.

Savolaisen (2019) perusoletuksena on, että tiedon etsiminen verkkokeskustelussa rakentuu keskustelun osallistujien kysymyksistä ja tiedonjakaminen taas koostuu näiden kysymysten vastauksista. Vastaukset kysymyksiin voivat puolestaan luoda tilaa uusille kysymyksille. Kun kysymyksiin vastataan, muodostuu dialogia joka puolestaan voi tuottaa lisää kysymyksiä ja vastauksia. Kysymyksiä ja vastauksia Savolainen tutki vierusparien (termistä Schegloff 2007) ja niitten laajennusten kautta (Savolainen 2019: 531). Tutkimustaan varten Savolainen kehitti vierusparin etujäsenen laajennusten kategorioinnin (Savolainen 2019: 534–535).

Savolaisen tutkimuksen valossa näyttää siltä, että kysymys–vastaus-ydinvieruspari on välitteisessä vuorovaikutuksessa toissijainen kategoria, sillä pelkkien kysymysten osuus oli 10 ja vastausten 17 prosenttia. Vierusparin eri laajennuskategorioiden jakauma oli epätasainen. Lainauksen osuus oli kaikista suurin, lähes puolet kaikista laajennuksista. Vastaus oli yleinen kategoria ja seuraavaksi yleisin oli vastauksen tarkentaminen. Kysymys-kategoriaan kuului aineistosta hieman yli kymmenen prosenttia. Muut laajennuskategoriat eli esittely, vastauksen haastaminen, ei-vastaus - vastaus, topiikin laajennus ja esikutsu olivat marginaalisia. (Savolainen 2019: 539.)

Väitöskirjassaan *Hyviä pointteja – Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa* (2016) Liisa Kääntä on tutkinut opiskelijoiden verkkokeskusteluja vertaisvuorovaikutuksen ja institutionaalisen keskustelututkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksen

keskeisenä tarkoituksena on ollut selvittää niitä keinoja joiden avulla opiskelijat ovat tuoneet esiin omaa kompetenssiaan, osallistuneet keskusteluun sekä reagoineet toisten opiskelijoiden toimintaan. (Kääntä 2016: 3.) Käännän väitöstutkimus koostuu neljästä eri artikkelista, jotka kaikki käsittelevät digitaalista vuorovaikutusta. Näistä artikkeleista on aiemmin julkaistu Virittäjä-lehden numerossa 4/2014 artikkeli *Selvästi vähemmän ja selvästi vastaamistoiminnan ehdoilla – topikaalinen johdonmukaisuus institutionaalisessa verkkokeskustelussa* (Kääntä 2014). Olen valinnut sekä Käännän väitöskirjan että aiemman artikkelin pro gradu -tutkielmani tutkimuslähteiksi erityisesti siksi, että omassa aineistossani jatkuvuutta luovista tekijöistä nousevat esiin topikaalinen johdonmukaisuus ja erilaiset kysymykset vastauksineen.

Kääntä on tutkinut väitöskirjassaan myös sitä, miten opiskelijat luovat vuorovaikutuksellista mahdollisuutta retorisella kysymis-vastaamistoiminnalla. Retorisella kysymyksellä on mahdollista tuoda esiin henkilökohtaista osaamistaan tai kyseenalaistaa puheenalaista asiaa. Tämän lisäksi kysyjä voi pyrkiä kiinnittämään muiden kirjoittajien huomion kysytyyn asiaan. Tällöin muilla kirjoittajilla on mahdollisuus reagoida retoriseen kysymykseen laaja-alaisemmin kuin suoraan kysymykseen. Retorisen kysymyksen esittämistä ei siis tarvitse tulkita vastausta edellyttävänä rakenteena. (Kääntä 2016: 58.)

Käännän artikkelissa *Selvästi vähemmän ja selvästi vastaamistoiminnan ehdoilla – topikaalinen johdonmukaisuus institutionaalisessa verkkokeskustelussa* (2014) keskitytään sekä funktionaalisen koherenssin että sekventiaalisuuden tutkimiseen. Ilmiönä koherenssi on Käännän (2014: 559) mukaan osallistujalähtöinen eikä tekstilähtöinen. Osallistujalähtöisessä koherenssissa keskustelun johdonmukaisuus syntyy keskustelijoiden yhteistyön tuloksena. Keskustelijoilla on käytössään monia vaihtelevia tapoja, joilla luoda koherenssia keskusteluun.

Judith Lapadat (2007) on artikkelissaan *Discourse devices used to establish community, increase coherence, and negotiate agreement in an online university course* tutkinut keskusteluanalyysin keinoin diskurssinmerkitsimiä ja koherenssin luomisen keinoja interaktiivisella tekstipohjaisella online- yliopistokurssilla. Tästä artikkelista käytän analyysissäni Lapadatin luomaa diskurssinmerkitsinten luokkaa (Lapadat 2007: 59).

Sarah North (2007) on tutkinut erilaisia huumorin ilmenemismuotoja asynkronisella keskustelupalstalla. North huomauttaa tutkimuksessaan, että tutkittu keskustelu asynkronisella alustalla oli lähes synkronista eli reaaliaikaista, koska se eteni varsin nopeasti siten, että vuorojen välillä oli vain muutamia sekunteja. Synkronia kuitenkin katosi silloin, kun viestien lähettämisen välillä kului useita minuutteja. Asynkronista keskustelua tutkiessa onkin hyvä pitää mielessä, että myös synkronisissa digitaalisissa keskusteluissa omia vuorojaan voi valmistella etukäteen ja

lähettää ne sitten sopivassa kohtaa keskustelua. Asynkroniseen viestintään kuten esimerkiksi sähköpostin käyttöön kuuluu oletus siitä, että keskustelun osallistujat ovat paikalla eri aikaan. (North 2007: 540.)

2 Digitaalisen vuorovaikutuksen tutkimus

2.1 Teknologiavälitteinen viestintä

Teknologia vaikuttaa väistämättä siihen, millä tavoin suhtaudumme ympärillämme oleviin ihmisiin. Aina kun teknologioita ja medioita hyödynnetään sosiaalisessa toiminnassa, se vaikuttaa myös sosiaaliseen järjestykseen ja vuorovaikutukseen. Teknologian ja median tutkimus on keskeinen osa yleisempää ihmisten välisen sosiaalisen vuorovaikutuksen tutkimusta. (Arminen 2016: luku Sosiaalinen vuorovaikutus ja teknologia.) Teknologian tuottamista uudentlaisista sosiaalisista mahdollisuuksista käytetään nimitystä tarjouma tai sallima. Teknologia toisin sanoen tarjoaa tai sallii toimintamahdollisuuksia. (Arminen 2016: luku Puhelinkeskustelujen avaukset.)

Medioitu vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea sellaista ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa media eli lehdistö, internet ja sähköiset viestimet näyttelevät keskeistä osaa. Mediodun vuorovaikutuksen tutkimuksessa tarkastellaan, miten välineet, joiden avulla vuorovaikutus toteutetaan, muovaavat vuorovaikutuksen muotoja ja luonnetta. (Arminen 2016: Tietolaatikko 14.)

Medioitu vuorovaikutus sisältää aina teknisen välineen. Perinteisiä teknisiä välineitä ovat esimerkiksi faksi, kirje tai puhelin, joiden avulla tai joiden kautta on välitetty viestejä. Mediodussa vuorovaikutuksessa viestin lähettäjä ei voi olettaa vastaanottajan ymmärtävän viestissä olevia deiktisiä vihjeitä, joten lähettäjän täytyy lisätä viestiinsä ymmärtämistä helpottavia tekijöitä kuten päivämäärä kirjeeseen tai itsensä esitleminen puhelun aluksi. Kasvokkaiseen vuorovaikutukseen verrattuna medioitu vuorovaikutus jää suhteellisen avoimeksi tulkinnalle. (Arpo 2005: 281–282.)

Tietokonevälitteisen keskustelun (Herring ja Androutsopoulos käyttävät termiä *Computer Mediated Discourse*, lyhenne *CMD*) tutkimisen kannalta on järkevämpää keskittyä yksikkönä lausumiin (katso VISK § 864) kuin lauseisiin viestin perusyksikkönä. Tietokonevälitteisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa lausuma on määritelty sekvenssiksi, johon kuuluu yksi tai useampia sanoja ja sitä edeltää ja seuraa joko hiljaisuus (välilyönti) tai puhujan vaihtuminen (vertaa Sacks ym. 2016 [1974]).

Välimerkkien käyttö ei sisälly tässä käytettyyn lausuman määritelmään, sillä tietokonevälitteisessä keskustelussa ei ole mitenkään poikkeuksellista, että valmiista lausumasta puuttuvat välimerkit (Herring–Androutsopoulos 2015: 131–132). Vuoron sisäiset tauot eivät useinkaan näy toisille

keskustelun osallistujille, ellei kirjoittaja varta vasten lisää merkkejä siitä, kuten esimerkiksi kolmea pistettä tai sulkuja. Tästä huolimatta aika joka kuluu viestin lähettämisestä siihen vastaamiseen on vuorovaikutuksen kannalta merkittävä asia. (Herring–Androutsopoulos 2015: 137.) Tietokonevälitteisessä keskustelussa merkitystä luodaan ja siitä neuvotellaan lähes täysin sanatasolla. Tämä pitää erityisesti paikkansa kirjoitukseen pohjaavassa keskustelussa, jossa kontekstivihjeet ovat vähäiset. (Herring–Androutsopoulos 2015: 133–134.)

2.2 Verkkokeskustelu keskustelunanalyysin tutkimuskohteena

Kasvokkaiskeskustelun, jonka tutkimusta varten keskustelunanalyysin metodit on kehitetty ja digitaalisen keskustelun välillä on merkittäviä eroja. Nämä erot vaikuttavat siihen, että myös keskustelunanalyysin metodologiaan tarvitaan hienosäätöä. Giles ym. (2015) listaavat viisi eroa kasvokkaisen ja digitaalisen vuorovaikutuksen välillä, jotka tutkijan on syytä ottaa huomioon.

Ensimmäinen ero puhutun keskustelun ja verkkovuorovaikutuksen välillä on se, että verkkovuorovaikutus on digitoitua kirjoitusta. Tämä tarkoittaa sitä, että verkossa käytävät keskustelut säilyvät arkistoissa, joihin lukijan/kirjoittajan on helppoa päästä. Tämä puolestaan mahdollistaa sen, että keskustelun osallistujat voivat viitata aiempiin keskusteluketjuihin lainaamalla osia näistä keskusteluista niin kauan kuin arkistoidut ketjut ovat tallella internetissä, jopa vuosien ajan. (Giles ym. 2015: 48.)

Toinen eronteko liittyy puhutun ja kirjoitetun kielimuodon eroon. Giles ym. (2015) toteavat, että nykytutkimuksen valossa ei ole selvää, minkälainen vaikutus tekstin tai viestin editoimisella on vuorovaikutukselle. Editointi ei tapahdu reaaliajassa toisin kuin puhutun keskustelun itsekorjaus, jonka toiset puhujat ja tutkija voivat kuulla. Kirjoitettu aineisto eroaa nauhoitetusta keskustelusta myös siinä, että siitä puuttuvat yhtäältä paralingvistiset piirteet ja toisaalta välimerkistö. Voidaan sanoa, että välimerkkien ja tunneikoneiden käyttö on vastine puheen paralingvistisille piirteille. Välimerkkien ja symboliston käyttö vaihtelee paljon sen mukaan ovatko kyseessä keskustelufoorumit, pikaviesti/chatti, sähköposti, Twitter-viesti ja niin edelleen. (Giles ym. 2015: 48.)

Kolmas eronteko liittyy kontekstiin. Digitaalisen vuorovaikutuksen tekstit ja niistä koostuva data liittyvät erottamattomasti niin omaan paikkaansa verkossa kuin myös siihen ohjelmistoon, jolla ne on luotu. Ohjelmisto ja sivupohja (esimerkiksi Messenger, Whatsapp, erilaiset keskustelupalstat) vaikuttavat myös siihen, miten ja millaisia viestejä tietyllä sivustolla on mahdollista kirjoittaa. Digitaalista tekstiä ei siis voi irrottaa kontekstistaan eikä tiettyä tekstin katkelmaa voi käyttää

satunnaisena esimerkkinä, josta voisi tehdä päätelmiä verkon kielenkäytöstä tai vuorovaikutuksesta ylipäätään. Esimerkiksi kysymys ja vastaus keskusteluketjussa ovat osa tietyn nimistä ketjua tietyllä foorumilla tietyn nimisessä web-osoitteessa, ja tämä kaikki voi osaltaan vaikuttaa viestin tulkintaan. (Giles ym. 2015: 48.)

Neljäs ero koskee keskustelun osallistujia. Verkkokeskustelut ovat moniäänisiä eikä niiden osallistujamäärää ole rajoitettu. Osa keskustelijoista saattaa kirjoittaa ketjuun viestin tai kaksi. Monet keskusteluista on myös suunnattu laajemmalle yleisölle kuin pelkille keskustelun osallistujille. Asia joka edelleen mutkistaa jäsenyyden käsitettä on se, että monissa verkkokeskusteluissa on keskustelua valvovia moderaattoreita. Se, kuinka paljon moderaattorit puuttuvat käytävään keskusteluun riippuu keskustelualustasta, samoin kuin se, tietävätkö kirjoittajat keitä moderaattorit ovat vai eivät tiedä. (Giles ym. 2015: 49.)

Viides ero liittyy julkisen ja yksityisen rajankäyntiin sekä viralliseen ja epäviralliseen verkkovuorovaikutukseen (Giles ym. 2015: 49).

Teknologiavälitteistä aineistoa määrittelevät eri periaatteet mitä kasvokkaisessa keskustelussa on käytössä. Tämä on huomioitava keskusteluanalyysissa. (Kääntä 2016: 30). Eräs rajoite, joka vaikuttaa perinteisen keskusteluanalyysin soveltamiseen tietokonevälitteisessä vuorovaikutuksessa on se, että keskusteluanalyysi olettaa kommunikaation olevan lineaarista ja että vuorot seuraavat toisiaan järjestyksessä suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Vuoron suunnittelu ja sekventiaaliset piirteet ovat ne perinteisen keskusteluanalyysin osa-alueet, jotka parhaiten soveltuvat verkkovuorovaikutuksen tutkimiseen. (Kääntä 2016; Giles ym. 2015: 48.)

Keskusteluanalyysi keskittyy siihen, millä tavoin osallistujat luovat vastavuoroista toimintaa sekventiaalisissa vuoroissa sekä siihen, miten he tulkitsevat niitä. Keskusteluanalyysi tutkii sitä, millä tavoin osallistujat suhtautuvat edelliseen vuoroon ja tekevät seuraaville keskustelijoille tilaa. Keskusteluanalyysi huomioi sekä tilanteen että vuorovaikutuksen tulkinnassa myös eleet, ilmeet ja äänensävyt. (Kääntä 2016: 35.)

Verkkokeskusteluryhmät ovat sekä käsitteen että konkretian tasolla tekstiä. Silti niiden dynamiikka on kirjoittamisen ja lukemisen osalta samankaltaista kuin sekä tekstiin että puheeseen perustuva viestintä. Puhetavan ja keskustelun käsitteitä voi soveltaa analysoitaessa keskusteluryhmäviestintää. (Arpo 2005: 16.)

Verkkokeskustelun kirjoittajat voivat reagoida toisten kirjoittajien vuoroihin riippumatta siitä, missä nämä ovat ja mihin aikaan he ovat aiemmat viestinsä kirjoittaneet. Näin syntyy yhteistä, kontekstin huomioon ottavaa toimintaa. Konteksti kattaa ne resurssit, joilla on merkitystä tulkintojen kannalta.

Resursseihin voivat kuulua vaikkapa keskustelijoiden taitotasoa tai käytettävän keskustelufoorumien asetukset. (Kääntä 2016: 35.)

Herring (mm. 1996, 2013) on tutkimuksissaan osoittanut, että asynkronisen verkkokeskustelun osallistujat ilmaisevat vastaamista ja toisen kirjoittajan huomioonkäyttämällä lainauksia toisen viestistä. Näin he luovat illuusion vierusparista joko viittaamalla toisen kirjoittajan viestiin tai laittamalla kyseessä olevasta viestistä suoria lainauksia omaan viestiinsä.

Keskusteluryhmäkeskustelu on aina suunnattu potentiaaliselle viestin vastaanottajalle tai vastaanottajille. Viestin kirjoittaja ei voi kuitenkaan tietää, kuka viestiä lukee vai luetaanko sitä ylipäättäen. Keskusteluryhmän luonne ratkaisee sen, kenelle tai keille viesti on tarkoitettu. Viestin voi suunnata joko yleiselle lukijajoukolle, yksittäiselle henkilölle tai useammille henkilöille.

Myös siinä tapauksessa, että palstalle kirjoitetussa viestissä puhutellaan nimeltä tiettyä vastaanottajaa, on viesti julkista luettavaa. Tällöin se on kohdistettu vastaanottajansa lisäksi myös muille mahdollisille lukijoille, joita viestin kirjoittaja ei voi valita. (Arpo 2005: 282.)

Keskustelun rakenteilla on myös toisia puhutteleva ulottuvuus. Tätä tulkittaessa käytetään apuna sekä mikrokonteksteja että makrokonteksteja. Mikrokontekstiin kuuluvat vaikkapa vuorot, jotka edeltävät omaa vuoroa. Makrokonteksteihin sisältyvät esimerkiksi se, onko keskustelu synkronista vai asynkronista ja onko se institutionaalista vai vapaampaa keskustelua. (Kääntä 2016: 61.)

Asynkroninen keskustelu ei välttämättä ole lineaarista eikä aikajärjestyksessä etenevää. Keskustelu on pikemminkin erillisten ja eri paikoista täydentyvien tapahtumien sarja. Se ei ole tarkoitettu luettavaksi aloittamalla alusta ja jatkamalla suoraviivaisesti loppuun. (Kääntä 2016: 17.)

Vaikka asynkroninen keskustelu voi vaikuttaa epäjärjestelmälliseltä ja kaoottiselta, on siinä Fergusonin mukaan myös useita tarkkaan organisoituja, säädeltyjä tai vastaavia elementtejä. Nämä ovat sellaisia osia viesteistä, joihin lukijalla on pääsy ennemminkin visuaalisen lukutaidon kuin kielitaidon kautta. Visuaalisen lukutaidon piiriin kuuluvat muun muassa sivun layout/ladonta, kirjasintyyppi ja -koko, värien ja kuvakkeiden käyttö, numerointi, hymiöt, kursiiivin ja isojen kirjainten käyttö, hyperlinkit ja muut typografiaan liittyvät asiat. Viestin visuaalisilla osilla on myös affektiivinen roolinsa verkkokeskustelussa. Fergusonin mukaan asiaa on tutkittu viime vuosina esimerkiksi identiteetin muodostumisen kautta: sen kautta, kuinka vakavasti viestit otetaan ja sen kautta, mitä ennako-oletuksia kirjoittajasta tehdään. (Ferguson 2009: 60–61, 62.)

2.3 Asynkronisen verkkokeskustelun ominaispiirteitä

Verkkokeskustelut on mielletty monen tutkijan toimesta oletusarvoisesti kirjoitetuksi kieleksi. Jotkut tutkijat ovat kuitenkin olleet sitä mieltä, että verkkoaineistot ovat yhdistelmä puhuttua ja kirjoitettua kieltä tai omantyyppisensä kielimuoto. (ks. Helasvuo ym. 2014). Verkkoaineiston tutkimiseen sovellettu näkökulma tuottaa erilaisia tulkintoja ja myös erilaisia tutkimuksia (Kääntä 2016: 4).

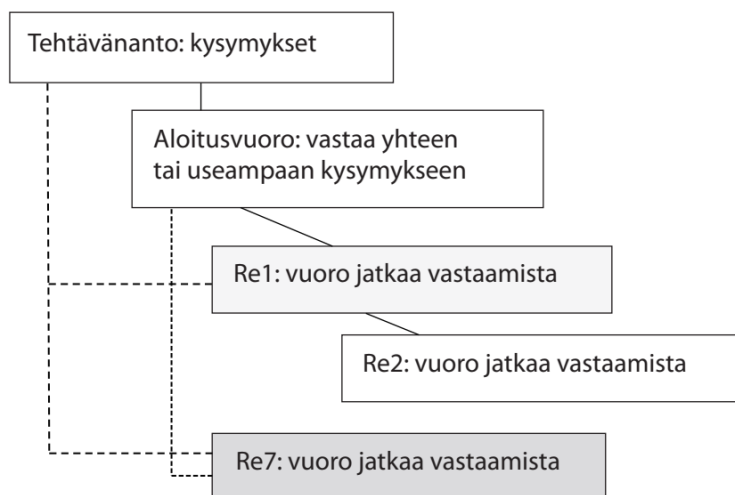
Asynkroniset verkkokeskustelut voivat olla hyvin erilaisia keskenään. Niiden on todettu olevan enemmän kirjoitetun kielen kaltaisia, kun taas synkroniselle verkkokeskustelulle ovat ominaisempia puhutun kielen piirteet. (Helasvuo ym. 2014.)

Kirjoitetussa vuorovaikutuksessa keskustelijoiden on kommunikoidava niin, että keskustelu sujuu ymmärrettävästi ilman, että siinä käytetään kielen ulkoisia viestintätapoja. Näitä tapoja ovat esimerkiksi eleet, ilmeet sekä äänensävyt. (Kääntä 2016: 5; ks. Herring 1996; 2013; 2015). Asynkronisuus on keskeistä keskusteluvuoron tuottamisessa. Asynkronia mahdollistaa erilaiset kontekstit, joissa vuorot voivat rakentua. (Kääntä 2016: 39.)

Kun tutkija havainnoi, miten vuoro suhteutuu aiempaan vuoroon ja millaisen suhteen se luo seuraavaan vuoroon, hän voi näin tulkita valmista vuoroa dialogisena kielenkäyttönä. Havaintojensa avulla tutkija voi analysoida vuorosta kirjoittajan lähtökohtia ja orientoitumista yleisöön. Havainnoissa ei ole kyse siitä, että tutkija yrittäisi hahmottaa miten keskustelijoiden kirjoitusprosessi etenee tai siitä, että hän keskittyisi miettimään, mitkä ovat kirjoittajan mahdolliset intentiot. Tulkittaessa vuoron suhdetta aiempiin ja tuleviin vuoroihin on kyse sen tutkimisesta, minkälaisia tulkintoja vuoron rakenne ja sanavalinnat mahdollistavat keskustelun kontekstissa. Tutkijan on lisäksi syytä olla tietoinen siitä, minkälaisia erilaisia prosesseja asynkronisen vuoron tuottamiseen kuuluu, vaikkei hän näitä kaikkia pystyisi vuorosta osoittamaan. (Kääntä 2016: 37–39.)

Käännän (2016) mukaan keskusteluketjua voi analysoida yhteisesti rakennettuna toimintana, jossa kirjoitetut vuorot seuraavat toinen toistaan. Ketjun lopullinen rakenne kehittyy monen kirjoittajan ajan- ja tilankäytön lopputuloksena. Tilalla Kääntä tarkoittaa sitä, että kirjoittajat eivät jaa samaa fyysistä sijaintipaikkaa eivätkä välttämättä kirjoita viestejään samaan aikaan. Oma tila mahdollistaa sen, että keskustelun osallistuja voi rauhassa miettiä, mihin kohtaan ja millä tavalla hän haluaa keskusteluun vastata sen sijaan, että kysymykseen olisi pakko vastata viiveettä ja vastausmuotoisella toiminnalla. (Kääntä 2016: 35–36.)

Esimerkiksi yhdessä vuorossa esitettyyn kysymykseen voidaan vastata kahdessa sitä alenevasti seuraavassa vuorossa (kysymys, vastaus 1, vastaus 2). Erilainen hierarkkinen järjestyminen voi syntyä, kun kysymykseen vastanneesta toisesta vuorosta lähtee alenevasti muita kommentteja (kysymys, vastaus 2, vastaukseen 2 kommentti 3 ja toinen kommentti 4). Hierarkkisen järjestäytymisen variaatioissa on vuorovaikutuksen näkökulmasta kyse siitä, mihin vuoroon ja minkälaisella toiminnolla osallistuja orientoituu. (Kääntä 2016: 35–36.)

Kuvio 1: Yksinkertaistettu malli vuorojen ja toiminnan rakentumisesta aineistossa (Kääntä 2014: 557).

Piirre, joka erottaa asynkroniset ja synkroniset vuorot toisistaan ei ole keskustelun vuorojen välinen ajallinen etäisyys, vaan se, ovatko keskustelun osallistujat samanaikaisesti läsnä vai eivät. Ferguson muistuttaa kuitenkin, että myös asynkronisen keskustelun vuorot voivat seurata toistaan lähes synkronisesti. Asynkroninen keskustelu tarkoittaa jatkuvaa keskustelua, johon osallistuu kaksi tai useampia keskustelijoita, joiden osallistumisen ei oleteta olevan ajallisesti lähekkäin. (Ferguson 2009: 50–51.)

Kontekstuaalinen kompetenssi ja toiminnan suunnittelu tulevat verkkokeskustelussa esiin eri tavalla kuin kasvokkaiakeskustelussa, sillä asynkronisuus vaikuttaa kontekstuaalisuuden ja relevanssin osoittamiseen ja tulkitsemiseen (Kääntä 2016: 32–33).

Asynkronisen verkkokeskustelun osallistujat luottavat siihen, että toiset keskustelun osallistujat ovat päteviä tulkitsemaan kulloisenkin keskustelun kontekstin. Myös keskustelun sisäinen merkityksellisyys relevanssi on olennaista sen kannalta, mitä kielellisiä tekoja keskustelussa kulloinkin tehdään. Keskustelijat suuntautuvat sellaiseen toimintaan ja tekstin tulkintaan, joka on heille siinä kohden ymmärrettävää ja sisällön kannalta merkityksellistä. Se, että verkkokeskustelun osallistujat osaavat ajoittaa vuoronsa oikein ja tulkita aiempaa ja tulevaa dialogia tuo näkyviin

saman sekventiaalisen implikatuurin, joka on tyypillistä myös kasvokkaiskeskustelulle. (Kääntä 2016: 31–32; Schegloff 2007: 3.)

Keskusteluryhmäkeskustelu voi kuitenkin edetä hyvin hajanaisesti. Näin on erityisesti silloin, kun yhdessä viestissä on kommentoitu edellistä viestiä useammassa pienessä osassa. Kun tutkija analysoi keskusteluketjua viesteissä olevien lainausten avulla, tulee keskustelun kulkua seurata alusta loppuun päin. Toisaalta viestiketjua tulee lukea lopusta alkuun päin silloin kun kiinnostus kohdistuu viestien sisältämään vallankäyttöön ja esimerkiksi puheenvuorojen tai puhetilän jakamiseen. (Arpo 2005: 221.)

Kääntä havaitsi tutkimuksessaan, että verkkokeskustelun osallistujille asynkronisuuden luomat vuorovaikutusmahdollisuudet ovat keskustelun sujumisen kannalta tärkeämpiä kuin keskustelun sekventiaalisuus tai preferenssijäsennys. Keskustelun eriaikaisuus ei kuitenkaan määritä keskustelua, vaan se luo kontekstia ja mahdollisuuksia sellaisten kielellisten toimintojen rakentumiselle, joita ei voi perinteiseen tapaan analysoida vierusparina tai laajennettuna sekvenssinä. Keskustelun asynkronisuus takaa myös sen, että keskustelu voi jatkua ja sen osallistujat pysyvät vuorovaikutuksessa keskenään. Keskusteluketjun vuorojen välinen ”hiljaisuus” on sukua perinteisen keskusteluanalyysin näkemykselle toiminnan ja aiheen jatkamisesta sellaisissa tilanteissa, joissa esiintyy epäröintiä, pitkiä hiljaisuuksia tai taukoja. (Kääntä 2016: 46.)

Tutkija voi analysoida asynkronisen keskustelun vuoroja yhtäältä osana sekvenssijäsennystä ja toisaalta keskustelun etenemisen kannalta ylipäätään. Tämä tapahtuu siten, että hierarkkisesti toisiaan lähellä olevista vuoroista otetaan tarkastelun kohteeksi ne kielelliset keinot ja kirjoittaen tehdyt toiminnat, joiden kautta osoitetaan mikä on vuorojen keskinäinen suhde. Vuorojen suhteen toisiinsa voi osoittaa joko selväsanaisesti lainaamalla tai vähemmän selvästi samaa aihetta käsittelemällä. Käännän mukaan esimerkiksi se, että kannanottoviesti, johon vastataan samanmielisyyden osoittamisella, on osoitus toiminnan jatkuvuudesta keskustelussa riippumatta siitä, minkä verran aikaa näiden välillä on kulunut. (Kääntä 2016: 41.)

2.3.1 Sallimat

Relevanssi tarkoittaa sitä, miten keskustelun lausumat liittyvät toisiinsa. Suuri osa relevanssitutkimuksesta pohjaa kasvokkaiskeskusteluihin. Tällöin toisiinsa liittyvät lausumat ovat yleensä lähellä toisiaan ja seuraavat toisiaan ajallisesti lähekkäin. Tekstipohjaisessa tietokonevälitteisessä keskustelussa on toisin: toisiinsa liittyvät lausumat eivät välttämättä ole lähekkäin. (Herring 2013: 245.)

Tietokonevälitteisen vuorovaikutuksen (*CMC, computer mediated communication*) luomat mahdollisuudet eli sallimat määrittävät vuorovaikutuksen dynamiikkaa keskustelun piirteistä eniten. Varsinkin yhdensuuntainen viestintä, jossa viestin vastaanottaja ei näe viestiä ennenkuin se on lähetetty kokonaisuudessaan, vaikuttaa keskustelun koherenssiin. (Herring–Androutsopoulos 2015: 136 < Herring 1999.)

Asynkronisen verkkokeskustelun toiminta ei perustu samanaikaiselle toiminnalle vaan se rakentuu keskustelupalstan viestiketjujen rakenteiden ja niissä käytettyjen tekniikoiden varaan. Nämä tekniikat ovat luonteeltaan hierarkkisia toisin kuin kasvokkaiskeskustelu. Verkkokeskusteluun osallistuva ei voi yksin määrätä keskustelun kulkua, sillä hänen on mahdoton tietää, milloin toiset kirjoittavat vuorojaan tai milloin he päättävät ne palstalle lähettää. Kirjoittaja voi yrittää vaikuttaa siihen, kuka vastaa seuraavaksi esimerkiksi nimeämällä seuraavan puhujan. Hän ei kuitenkaan voi päättää sitä, kuka osallistujista kirjoittaa oman vastauksensa ensin. (Kääntä 2016: 35.)

Käytetyn mediumin piirteet vaikuttavat myös seuraavan vuoron jakamiseen/seuraavan puhujan valitsemiseen monenkeskisessä tietokonevälitteisessä keskustelussa. Kasvokkaiskeskustelussa käytössä olevien non-verbaalisten vihjeiden, kuten kehon tai katseen suuntaamisen, intonaation muutoksen tai tauon pitämisen sijaan vuorossa oleva ”puhuja” usein nimeää seuraavan puhujan kuten esimerkiksi kirjoittamalla *Hei Teppo, mitä mieltä olet*, tai sitten seuraava puhuja valitsee itse itsensä. (Herring–Androutsopoulos 2015: 137.)

Tietokonevälitteisessä vuorovaikutuksessa viivästyneet vastaukset toisen viestiin ja vastaamattomuus (*non-response*) voivat olla merkkejä monenlaisista asioista. Näitä ovat esimerkiksi ongelmat henkilösuhteissa, tekniset ongelmat tai syynä voi olla se, että viestiin vastaaja on häkeltynyt saamiensa vastausten määrästä. Viestiin vastataan kaikkein todennäköisimmin silloin, kun viesti on suoraan suunnattu jollekulle esimerkiksi puhuttelun avulla tai siinä on esitetty kysymys. (Herring–Androutsopoulos 2015: 137–138.)

Viesteihin kirjoitetuilla vastauksilla on ratkaiseva merkitys, kun on kyseessä tekstuaalisen tietokonevälitteisen keskustelun puheenvuorojen jakaminen. Koska keskustelun osallistujien ei ole mahdollista tukeutua kielenulkoisiin vihjeisiin, ainoa tapa jolla viestin kirjoittaja voi tietää, ovatko toiset lukeneet/huomioineet hänen viestinsä on se, viitataanko siihen tulevassa keskustelussa. (Herring–Androutsopoulos 2015: 137–138.)

Myös kontekstin käsite voi olla hankala määriteltävä virtuaalisessa ympäristössä. Käytettävissä olevan median teknologiset sallimat määrittävät sen, minkä tyyppinen kommunikaatio on mahdollista, mutta muutoin tekstin ja kontekstin ero hämärtyy. Kontekstia rakennetaan keskustelutekstin myötä. (North 2007: 539–540.)

2.3.2 Keskustelujen pysyvyys

Sarah Northin (2007) mukaan yksi keskustelupalstojen merkittävimmistä sallimista on tapa, jolla keskustelut on tallennettu käytössä olevalle keskustelualustalle. Viimeisimmäksi vastatut eli aktiiviset ketjut ovat yleensä ylimpänä. Keskusteluketjut, joihin ei tule vastauksia tippuvat hiljalleen alemmaksi listalle ja lopulta pois näkyvistä. Tästä johtuen eri keskusteluketjut oikeastaan kilpailevat näkyvyydessä/stä. (North 2007: 542–543.) Toinen asia, joka on syytä pitää mielessä silloin kun puhutaan keskustelun nopeudesta on se, että ketjuun kirjoittajat saattaavat osallistua useisiin keskustelusäikeisiin yhtä aikaa. Tämä puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka paljon kirjoittaja keskittyy kulloisenkin säikeen kontekstiin. (North 2007: 541, 543.)

Online-ympäristölle on omaleimaista, että viestit ovat pysyvästi luettavissa. Tämä mahdollistaa sen, että kirjoittajat voivat lainata toistensa tekstejä samasta tai muusta ketjusta ja viitata niihin. Monenkeskinen keskustelu, oli se sitten kasvokkaista tai digitaalista, vaatii sen että keskustelun osallistujat muodostavat jonkinlaisen yhteisymmärryksen siitä, mitä aiemmin on tapahtunut. Verkon tilanne eroaa tästä siten, että siellä on kyllä tarjolla tietoa menneistä kielellisistä teoista [*there is a record of earlier interaction*], mutta se mitä muuta kirjoittaja tekee keskusteluun osallistuessaan on muille osanottajille näkymättömissä. (North 2007: 545.)

Koska keskustelut tallentuvat palstan arkistoihin, verkossa keskusteluun osallistuvan ei tarvitse luottaa vain omaan tai toisten keskustelijoiden muistiin siitä, mitä aiemmin on sanottu, vaan hän voi tarkistaa sen asianomaisesta ketjusta. Giles ym. (2005) huomauttavat, että aiempiin viesteihin ja sisältöihin viittaaminen (*referencing*) ja niiden lainaaminen (*quoting*) eri tavoin ovat välttämättömiä verkossa tapahtuvalle vuorovaikutukselle. (Giles ym. 2015: 48.)

2.3.3 Rikkoutunut vuorottelu

Tietokonevälitteisen keskustelun vuorovaikutuksellisuus tulee selkeimmin esiin keskusteluissa joissa on useita osanottajia. Samoin kuin puhutussa diskurssissa tällöin nousevat esiin keskustelun koherenssi, relevanssi vuorottelu, topiikin kehitys, vastaamattomuus, korjausjäsenitys ja se, kuka puheenvuoron saa. Vuoro tarkoittaa tässä yhteydessä pienintä, vuorovaikutuksen kannalta merkityksellistä, kokonaista kielenyksikköä. (Herring–Androutsopoulos 2015: 136.)

Rikkoutunut vuorottelu (*disrupted adjacency*) on kyseessä silloin, kun loogisesti yhteenkuuluvien viestien väliin tulee aiheeseen liittymättömiä viestejä. Tällaisen viestin voi lähettää joko sama kirjoittaja kuin vierusparin etujäsenenkin tai sitten sen voi kirjoittaa joku muu. (Herring–Androutsopoulos 2015: 136 < Herring 1999.) Tietokonevälitteisessä keskustelussa useimmat palvelimet esittävät viestit siinä järjestyksessä kuin ne on lähetetty, kiinnittämättä huomioita siihen

mihin ne ovat vastauksia. Myös tämä johtaa rikkoutuneeseen vuorotteluun muutoin loogisesti toisiinsa liittyvien vuorojen välillä. (Herring 2013: 249 < Herring 1999.)

Rikkoutunut vuorottelu tulee näkyväksi esimerkiksi silloin, kun kaksi tai useampi henkilöä vastaa samaan viestiin samaan aikaan (Herring 2013: 249). Kun useampi toisistaan tietämätön vastaaja vastaa yhtä aikaa, lopputuloksena voi olla joko redundantteja vastauksia eli liian monta vastausta samaan kysymykseen tai sitten keskustelun topiikki alkaa häilymään, kun se siirtyy moneen suuntaan yhtä aikaa. Tämä puolestaan saa aikaan yksisuuntaiselle keskustelulle tyypillisen piirteen eli keskustelunaiheet voivat siirtyä pois alkuperäisistä aiheistaan. Aiheen vaihtaminen ja aiheen vierestä puhuminen ovat erityisen yleisiä vapaamuotoisissa, ohjailemattomissa keskusteluissa, jollaisia on paljon julkisilla, kaikille avoimilla keskustelupalstoilla. Aiheesta lipsumista esiintyy myös leikkellisissä keskusteluketjuissa sekä usein kohti ketjun loppua, jolloin keskusteluväsymys (*topic fatigue*) alkaa näkyä. (Herring–Androutsopoulos 2015: 137.)

Kirjoittajien on vaikeaa tehdä kirjoituksistaan relevantteja aiemman keskustelun kannalta, koska he eivät tiedä eivätkä voi tietää, mihin kohtaan keskustelua heidän valmis viestinsä tulee sijoittumaan. Tästä seuraa, että vierusparit rikkoutuvat hyvin usein. Rikkoutunut vuorottelu johtaa tahattomiin relevanssin maksimiin rikkomisiin, ja tämä puolestaan johtaa siihen, että verkkokeskustelu saattaa vaikuttaa epäkoherentilta. (Herring 2013: 249.)

Schönfeldt ja Golato ovat tutkineet verkkojuttelua eli synkronista välitteistä vuorovaikutusta. Heidän huomionsa teknologian vaikutuksesta keskusteluun on sovellettavissa myös asynkroniseen keskusteluun. Keskusteluryhmäkeskustelut voivat näyttää siltä kuin niillä ei olisi sisäistä rakennetta ollenkaan, koska palvelu päättää sen, milloin ja mihin kohtaan keskustelua viesti tulee lähetyksi. Tästä seuraa se, että vuorot jotka ovat vierekkäin näytöllä eivät kuulukaan yhteen. (Schönfeldt–Golato 2003: 250.)

Yksittäisiä viestejä tutkittaessa voidaan tarkastella myös sitä, mikä on viestien suhde toisiinsa ja miten viestit suhtautuvat toisiinsa koko keskustelun kontekstissa. Verkkojuttelua tutkittaessa on myös mahdollista nähdä, mitkä viestit viittaavat suoraan toisiinsa, koska keskustelun osallistujat puhuttelevat toisiaan viesteissä. Myös keskustelupalstalla on palvelusta riippuen mahdollista vastata joko yksittäiseen viestiin tai suoraan ketjun jatkoksi. Keskustelupalstakeskustelussa voidaan myös puhutella toista kirjoittajaa tai nimetä haluttu/toivottu vastaanottaja, mutta viestin lähettäjä ei silti voi päättää sitä, kuka hänelle ensimmäisenä vastaa, puhuteltu kirjoittaja vai joku muu. (Schönfeldt–Golato 2003: 251.)

Keskustelufoorumilla käytetty tekniikka aiheuttaa rikkoutuneen vuorottelun. Kääntä (2016) on tutkinut väitöskirjassaan sitä, millaisia vaikutuksia rikkoutuneella vuorottelulla on

verkkokeskustelun vuorovaikutuskäytänteisiin. Tätä hän on analysoinut sekä keskustelujen rakenteen että niissä esiintyvän toiminnan kannalta.

Sekventiaalisuus tarkoittaa sitä, miten keskustelun (puheen)vuorot ovat järjestyneet suhteessa toisiinsa. Siihen kuuluu tietty ennustettavuus, eli kysymykseen odotetaan vastausta ja tervehdykseen vastatervehdystä. Odotuksenmukaisuus taas rakentuu normatiivisuudelle. Käännän mukaan verkkokeskustelun osallistujat rakentavat toimintansa keskustelussa niin, että sekä verkkokeskustelun eteneminen itsessään että ne tavat, joilla keskustelun vuorot suhteutuvat toisiinsa edistävät aiheen käsittelyä keskusteluketjussa. (Kääntä 2016: 33–34.)

Robert Arpon (2005) mukaan keskusteluryhmäympäristön vierusparit eivät noudata perinteisiä vierusparin määrittäviä. Keskusteluryhmäviesteistä voi olla vaikea määrittellä minkä etujäsenen pariksi mikäkin jälkijäsen kuuluu. Määrittelyä hankaloittaa se, että viesti voi olla sijoitettu suoraan jonkin muun viestin perään, vaikka sillä ei olisi aihekäsittelyn kannalta mitään tekemistä suoraan sitä edeltävän viestin kanssa. Siinä missä puhe etenee lineaarisesti eteenpäin, keskusteluryhmässä tapahtuva keskustelu nostaa esiin viestien keskinäiset suhteet. (Arpo 2005:142).

Viestiketjussa on paikkansa jokaiselle viestille. On tilanteita, joissa seuraava viesti ei sisältönsä puolesta viittaa viestiin joka sijaitsee sen edellä keskusteluketjussa. Viestien ei siis tarvitse viitata toisiinsa, vaikka ne seuraavat toisiaan kirjoitusjärjestyksessä. Arpon (2005) mukaan keskusteluketjun viestit voivat liittyä toisiinsa kahdella tavalla. Mekaaninen liittymistapa kertoo miten viestit seuraavat toisiaan lukuohjelmassa. Semanttisessa liittymistavassa viestin aiheenkäsittely kytkee sen muuhun kuin suoraan edellä olevaan viestiin. (Arpo 2005: 221).

2.3.4 Topikaalinen johdonmukaisuus

Asynkronisessa verkkokeskustelussa, joka on luonteeltaan institutionaalista, keskustelun vuorovaikutus keskittyy yleensä tietyn aiheen tai tiettyjen aiheiden ympärille. Tämän voi havaita keskustelijoiden toiminnasta alkaen yksittäisen vuoron muotoilusta koko viestiketjun tasolle. Keskusteluun osallistuvat pidättäytyvät niissä aiheissa, jotka heille on annettu. Topikaalinen johdonmukaisuus tarkoittaa sitä, että aloitettua keskustelun aihetta pidetään yllä ja viedään aiheen käsittelyä eteenpäin. Näin tapahtuu huolimatta siitä, että keskustelufoorumin tekniikka asettaa rajoituksensa sille miten vuorot seuraavat toisiaan ja miten puheenvuoroja jaetaan. Käytännössä topikaalinen johdonmukaisuus ilmenee niiden keinojen kautta, joilla keskustelijat tuovat ilmi keskustelun vuorojen välisen koherenssin. (Kääntä 2014: 554, 556–557, 578.)

Asynkronisessa välitteisessä vuorovaikutuksessa aiheenkäsittelyn johdonmukaisuus on sidoksissa sekä laajempaan keskustelunaiheeseen että koheesion osoittamiseen eri vuorojen välillä. Se, että

keskustelijat pyrkivät tekemään keskustelustaan johdonmukaista toimii sekä julkilausuttuna että epäsuorana strategiana, jonka avulla he voivat jäsentää keskustelua mielekkäästi. (Kääntä 2014: 578–579).

Käännän tutkimat keskustelut ovat opiskeluun ja omaan oppimiseen liittyvää institutionaalista vuorovaikutusta. Tällaisessa verkkokeskustelussa vuoron tulkitseminen siten, että se jatkaa keskustelun aihetta ja on silti suhteellinen itsenäinen muihin vuoroihin nähden ei ole yllättävä tulos. Institutionaalisisessa keskustelussa on kyse oman oppimisen ja osaamisen julkituomisesta sekä siihen liittyvästä vuorovaikutuksesta. (Kääntä 2014: 578–579.)

Kääntä osoittaa tutkimuksessaan (2014), että aiheenkäsittelyn johdonmukaisuus asynkronisessa institutionaalisisessa keskustelussa vaihtelee. Viestit voivat olla hyvinkin selkeitä ja johdonmukaisia tai sitten vähemmän selkeitä. Aiheen käsittelyn esiin tuominen selkeällä tavalla on merkinä siitä, että keskustelija lisää edelliseen vastaukseen tietoja, uuden näkökulman tai kommentoi vastausta samanmielisyyden, arvioinnin tai argumentoinnin kautta. Kyseessä on itsenäisempi vastausviesti, jos keskustelija ei jatka aiheenkäsittelyä ollenkaan tai on epäselvä siinä, miten hänen viestinsä liittyy aiemmin kirjoitettuun. Itsenäisemmissä viesteissä voi olla joitain samoja osia kuin esimerkiksi keskustelun aloitusvuorossa, mutta viestin kirjoittaja ei tuo suoraan ilmi mikä yhteys hänen vuoronsa ja aloitusvuoron välillä on. (Kääntä 2014: 578.)

2.3.5 Koherenssi ja diskurssinmerkitsimet

Lapadat (2007) esittelee seuraavat keskustelun koherenssia lisäävät diskurssinmerkitsimet: viittaus viestin otsikossa, toisen osanottajan huomioiminen puhuttelemalla tai ottamalla toisen osanottajan viesti huomioon muuten, lainauksen käyttö ja siihen kuuluvat suora ja epäsuora lainaaminen sekä sanatason toisto, toisen käyttöön ottaman sanaston toistaminen omassa viestissä ja muunnelmat (paraphrase), itseen viittaaminen, konteksti ja erityisesti kontekstista muistuttaminen eksplisiittisesti, aiheesta poikkeamisen eksplisiittinen merkitseminen sekä kysymysten esittäminen.

Viestit aloitettiin usein tervehdyksellä. Tervehdys saattoi kattaa koko ryhmän *Moi kaikki* tai tervehdys saattoi olla suunnattu tietylle ryhmän jäsenelle *Moi Seppo*. Tervehdyksiin liittyi usein myös positiivinen kommentti, kuten *tervetuloa kurssille*. Näiden tervehdysten lisäksi keskustelijat saattoivat mainita toisensa nimeltä myös varsinaisessa viestiosassa. (Lapadat 2007: 67–69.)

Useimmat ryhmään ja yhteisöllisyyteen liittyvät huomiot olivat joko heti viestiosan alussa tai sitten sen viestiosan lopussa. Näistä poikkeuksen muodostaa sivuhuomautus. Sivuhuomautus esiintyy yhtä todennäköisesti viestiosan sisällä kun sen lopussa. Keskustelun osallistujat merkitsivät nämä sivupolut selkeästi, esimerkiksi laittamalla huomautuksen hakasulkeisiin tai toteamalla tekstissään,

että kyseessä on sivuhuomautus. Aineistossa avunpyynnöt ja kommenttipyyntö olivat aika harvinaisia, siitä huolimatta ainakin yksi keskustelija vastasi niihin. (Lapadat 2007: 67–69.)

Kirjoittajien kirjoitustyyli vaihteli muodollisesta akateemisesta kirjoitustyylistä epämuodolliseen keskusteluun. Kirjoitukset olivat kaikkein muodollisimpia silloin kun oli kyseessä oppilaiden artikkelista kirjoittama esitelmä. Muodollista kirjoitustyyliä käytettiin myös silloin, kun haluttiin saada osallistujia viikon keskustelunaiheeseen. Kun vastauksia alkoi tulla, niin kirjoitustyyli muuttui vuorovaikutteisemmaksi ja epämuodollisemmaksi. Lapadatin (2007) mukaan on mielenkiintoista, että osallistujien kirjoitustavoista voi nähdä osia eri genreistä. Tämä kertoo siitä, että kirjoittajat ajattelevat kohdeyleisöään jo viestejä kirjoittaessaan. Muodollisen kielen lisäksi viesteissä esiintyi paljon puhekielisyksiä ja jargonia. Jargon ja puhekielisydet yhdistivät ryhmän jäseniä toisiinsa, koska ne toivat kirjoitettuun keskusteluun samanlaista keskustelullisuuden tunnetta kuin kasvokkaisessa seminaarissa voisi olla. (Lapadat 2007: 69.)

Puhekielisyksien lisäksi esiin nousivat kolme diskurssinmerkitsintä, jotka lisäsivät ryhmän yhteisöllisyyden tuntua. Näitä ovat salliva/syrjimätön kielenkäyttö, samanlinjaisuus (*alignment*) ja henkilökohtaisuuksien kertominen. Samanlinjaisuus tarkoittaa tässä tilannetta, jossa toinen keskustelun osallistuja asettuu selkeästi puoltamaan toista. (Lapadat 2007: 70–71).

3 Keskustelunanalyysi ja vuoron rakentuminen

Etnometodologisten juurtensa vuoksi keskustelunanalyysi paikantuu kielifilosofian kentällä lähelle wittgensteinilaista kielifilosofiaa, jonka mukaan *merkitys on käyttö*. Keskustelunanalyttinen tutkimus lähtee liikkeelle kielestä itsestään ja kysyy, minkä kielellisen teon puhuja näin sanoessaan tekee. Aineistona käytetään aitoja vuorovaikutustilanteita eikä hypoteettisia tilanteita ja keksittyjä lauseita. Keskustelunanalyysin keskittyminen todellisiin lausumiin ja niiden käyttöön ja käyttömahdollisuuksiin mahdollistaa sellaisten ilmiöiden tutkimisen, jotka eivät aktualisoituisi hypoteettisia lauseita tutkittaessa. (Stivers–Sidnell, 2013: 23.)

Keskustelunanalyysin näkökulmasta jopa tärkein lausetta koskeva kysymys on muodon ja funktion ristipaine. Lauseen muoto ja sen rakenne voivat käydä yksiin, mutta näin ei tarvitse olla eikä välttämättä ole. Kysyjällä on käytössään joukko rakenteellisia keinoja, joilla hän voi ohjailta keskustelua ja vastaajaa haluttuun suuntaan. Viime kädessä kontekstista selviää, millaisia odotuksia verbikysymykseen saattaa sisältyä. Etsiikö kysyjä vahvistusta omalle tiedolleen vai vastaajalta uutta tietoa? Väitelauseet saattavat toimia kysymyksinä erityisesti silloin, kun kysymys nojaa edelliseen puheeseen tai liittyy jatkokysymyksenä osaksi kysymysten sarjaa. (Hakulinen 2016: 122–124.)

Vastaus nojaa aina enemmän tai vähemmän sitä edeltävään kysymykseen. Niukimmillaan vastaukseksi riittää pelkkä partikkeli. Viime kädessä vastauksen rakenteen ratkaisevat kysymykseen sisältyvät lisäoletukset ja kysymyksen sekventiaalinen asema eli sen paikka puhejaksossa. Koko lauseen mittainen vastaus tekee usein muutakin kuin vastaa, esimerkiksi korjaa jotain kysymykseen sisältynyttä oletusta. (Hakulinen 2016: 122–124.)

Vuorovaikutuksen osallistujien tiedolliset suhteet muodostavat vuorovaikutuksen kannalta oleellisen sosiaalisen rakenteen. Kun keskustelun osallistujat sanovat jotain, he samalla asemoivat itsensä puheena olevaan asiaan nähden enemmän tai vähemmän tietäviksi tai täysin tietämättömiksi. Vuorovaikutuksen osallistujien odotetaan muotoilevan puheensa sensitiivisinä sille, millaisia julkilausumattomia, tietämistä koskevia väitteitä heidän puheensa sisältää. Keskustelunanalyysin piirissä puhutaan episteemisyydestä, kun tarkoitetaan niitä resursseja, joita puhujat käyttävät ilmaisemaan tiettyjen asiantilojen todenperäisyyttä. (Stevanovic 2016: luku Tiedolliset suhteet.)

Osallistujien suhtautuminen omiin ja toisten tiedollisiin reviiereihin tulee erityisen selvästi esiin riitatilanteissa, jolloin kysymys siitä, kuka tietää paremmin saatetaan nostaa keskustelun kohteeksi. Episteemisyydellä on merkitystä keskustelussa myös silloin kun keskustelijat ovat samanmielisiä.

Tällöin siitä, kuka tietää paremmin, neuvotellaan yleensä epäsuorasti. (Stevanovic 2016: luku Tiedolliset suhteet.)

Vuorovaikutusta voidaan tarkastella kolmen perusjäsenyyksen kautta. Tarkastelun kohteena voi olla vuorottelujäsenyys eli ne käytänteet, jotka liittyvät vuoron vaihtumiseen ja seuraavan puhujan valintaan. Keskustelusta voidaan tutkia myös korjausjäsenyyttä. Korjausjäsenyyttä tutkimalla keskustelusta voi paljastua erilaisia ongelmakohtia. Kolmas lähestymistapa on tutkia sekvenssijäsenyyttä eli toisiaan täydentävien toimintojen rakentumista esimerkiksi vieruspareissa. (Sacks ym. 2016 [1974].)

3.1 Vuoro ja vuoron rakenneyksikkö

Puheenvuoro eli vuoro on yksi keskusteluanalyysin peruskäsitteistä. Vuorot erottuvat toisistaan puhujanvaihdoksen kautta. Vuoron avulla on mahdollista tutkia, kuinka keskustelun vuorottelujäsenyys ja korjausjäsenyys toimii. (Sacks ym. 2016 [1974]). Vuoron muotoilua tarkastelemalla selviää muun muassa se, miten kirjoittajat tekevät kielellisiä tekoja ja millaisia keinoja he käyttävät tullakseen ymmärretyiksi. Toimintaan meneillään olevassa vuorossa vaikuttavat vuoroa edeltävät ja sitä seuraavat vuorot. (Kääntä 2016: 37.)

Vuoro koostuu vuoron rakenneyksiköistä. Vuoron rakenneyksikkö sisältää ne osat, joihin yksittäisen puhujan vuoro on jaettavissa. Vuoro koostuu lausumista, jotka voivat olla eripituisia. Kaikilla vuoron lausumilla on oma tehtävänsä vuorossa. (Tieteen termipankki 2019.)

Käännän mukaan vuoro on käyttökelpoinen käsite myös verkkokeskustelun tutkimisessa. Kirjoitettu teksti on kielellistä toimintaa samalla tavoin kuin puheenvuorot keskustelussa. Teksti on jäsenneiltyä sekä vuoron sisällä eli yhdessä viestissä että useammasta vuorosta koostuvassa viestiketjussa. Viestiketjuun voidaan soveltaa seuraavan vuoron todistus -menetelmää. (Kääntä 2016: 37.)

Tekstistä koostuvat vuorot eivät käytäydy samoin kuin kasvokkaisuorovaikutuksen lausumat. Kasvokkainen vuorovaikutus on kaksisuuntainen viestintäjärjestelmä (dupleksi²). Asynkronisen keskustelunpalstan viestintä puolestaan perustuu vuorosuuntaiselle viestintäjärjestelmälle (simpleksi³), joka tarkoittaa sitä, että lähettäviä osapuolia voi olla vain yksi kerrallaan. Viestiin voi vastata vasta sen jälkeen, kun se on lähetetty alustalle ja julkaistu siellä. Vuorosuuntaisuudella on vaikutusta vuoron rakentumiseen. Siinä missä kasvokkaisuorovaikutuksen osallistuja voi koettaa aloittaa oman vuoronsa missä tahansa siirtymän mahdollistavassa kohdassa (Sacks ym. 2016 [1974]),

² Viestintämuoto, jossa käyttäjä voi lähettää ja vastaanottaa tietoa samanaikaisesti (TEPA s.v. dupleksi).

³ Viestintämuoto, jossa käyttäjä voi samanaikaisesti vain joko lähettää tai vastaanottaa tietoa (TEPA s.v. simpleksi).

kirjoitetun asynkronisen vuorovaikutuksen osanottaja voi vastata vasta valmiiseen viestiin, riippumatta siitä, kuinka monta vuoron rakenneyksikköä viesti sisältää (Hutchby–Tanna 2008: 146). Koska vuorot ilmestyvät alustalle vasta valmiina, vuoron rakenneyksikkö on Schönfeldtin ja Golaton mukaan merkityksetön asynkronisen keskustelun etenemisen kannalta (Schönfeld–Golato 2003: 248.)

Vuorovaikutuksen kannalta erityisen tärkeitä paikkoja ovat vuoron alku ja loppu. Vuoron alusta voi usein saada vihjeitä siitä, onko vuorosta tulossa lyhyt vai pitkä. Partikkelit, puhuttelusanat, epäröintiänteet ja asenteenilmaukset asettuvat usein vuoron alkuun. (Hakulinen 1997: 43–44.) Kun analysoidaan topiikin jatkamista keskustelussa, on syytä kiinnittää erityistä huomioita vuorojen alkuosiin. Sekä kasvokkaisen keskustelun että teknologiavälitteisen vuorovaikutuksen vuoroille on luonteenomaista kiinnittää huomio edeltävään tai edeltäviin vuoroihin heti oman vuoron alkaessa. Keskustelija voi kiinnittää toisten keskustelijoiden huomion käyttämällä erilaisia diskurssinmerkitsimiä tai siteeraamalla toisen kirjoittajan tekstiä. Sitten on vuorossa kirjoittajan oma anti keskusteluun. (Kääntä 2014: 558.)

Susan C. Herringin mukaan elektroninen viesti koostuu linkistä aiempaan viestiin tai viesteihin, varsinaisesta viestistä sekä suhtautumisesta seuraaviin viesteihin. Tämän lisäksi viestin alussa voi olla tervehdyksiä ja lopussa allekirjoituksia tai vastaavia. (Herring 1996: 85, 87–88.) Vuoron asemointi muun keskustelun jatkoksi, vuoron sisäinen rakenne ja siinä tehtävät kielelliset toiminnat helpottavat muita keskustelijoita havaitsemaan, jatkaako kirjoittaja edeltävän vuoron aiheita vai aloittaako hän uuden. Ne helpottavat muita keskustelijoita myös huomaamaan, miten kyseinen aihe liittyy muihin vuoroihin kuin siihen, mihin kyseinen viesti on suoraan kytköksissä. (Kääntä 2014: 556–557.)

Asynkronisen keskustelupalstan valmis vuoro muotoillaan kolmessa vaiheessa. Kukin kirjoittaja kirjoittaa vuoronsa omassa paikassaan ja tilassaan. Vuoroa kirjoittaessaan kirjoittaja ennakoii sitä, miten vuoro tullaan ottamaan vastaan. Kolmas vaihe on valmis vuoro keskustelualueella. Tutkija pääsee tutkimaan vain valmista vuoroa. Tarkastelemalla valmiin vuoron kielenkäyttöä tutkija voi kuitenkin päätellä jotain myös muista vuoron muodostamiseen vaikuttavista osista. Tutkija voi tarkastella vuoroa osana keskustelun toimintoja. Toimintaa kuvattaessa keskitytään siihen, miten vuoro rakentuu, eli toteuttaako vuoro useampaa tehtävää ja onko siinä toisistaan selvästi erottuvia osioita. Asynkronisen vuorovaikutuksen vuorojen keskinäinen suhde on kuitenkin erilainen kuin kasvokkaiskeskustelun vierusparien. Esimerkiksi neuvo ja sitä tarkentava lisäys voivat sisältyä yhteen vuoroon. Ne voivat kuvata toimintaa yhden vuoron sisällä eikä niiden välillä. (Kääntä 2016: 34–35.)

3.2 Vuorottelujäsennys

Vuorottelusysteemi palvelee vuoroista muodostuvia sekvenssejä. Vuoroissa näkyy karkeita jäsennyspiirteitä, jotka heijastavat sitä, että vuorot esiintyvät sarjassa. Vuorojen rakenne on yleensä kolmiosainen: yksi keskittyy siihen, miten vuoro suhteutuu aiempaan vuoroon, toinen siihen, mistä vuorossa on kyse, ja kolmas siihen, miten vuoro suhteutuu seuraavaan. (Sacks ym. 2016: 41 [1974].)

Vuorottelujäsennys tarkoittaa sitä, että jokaisella puhujalla on oikeus yhteen vuoroon ja yhteen vuoron rakenneyksikköön kerrallaan. Puhujanvaihdokset tapahtuvat siirtymän mahdollistavissa kohdissa erityistä säännöstöä noudattaen. (Sacks ym. 2016: 12 [1974].)

3.2.1 Vuorottelujäsennys kasvokkaiskeskustelussa

Keskustelun vuorottelusysteemi velvoittaa keskustelun osallistujia tuomaan omassa vuorossaan esiin, mikä on heidän käsityksensä muiden osallistujien vuoroista. Puheenvuoron oletetaan liittyvän edelliseen puheenvuoroon (*prior turn's talk*), jos puhuja ei eksplisiittisesti osoita vuoronsa liittyvän johonkin muuhun aiempaan puheenvuoroon. Vuoro ilmentää puhujansa ymmärrystä edeltävästä puheenvuorosta tai mistä tahansa muusta puheesta, johon hän on merkinnyt oman vuoronsa kohdistuvan. (Sacks ym. 2016: 52 [1974].)

Keskustelun osanottajien tulkinnat aiemmista vuoroista ohjaavat sitä, millä tavalla osanottajat muotoilevat seuraavat vuoronsa. Keskustelunanalyysi keskittyy osanottajien menneiden ja tulevien vuorojen tulkintoihin. Tulevat vuorot näyttävät sen, miten aiemmat vuorot on tulkittu. (Sacks ym. 2016: 53 [1974].)

3.2.2 Vuorottelujäsennys välitteisessä keskustelussa

Asynkroniselle keskustelulle on tyypillistä rikkoutunut vuorottelu. Rikkoutuneen vuorottelun lisäksi kysymykset ja vastaukset eivät välttämättä mene yksi yhteen toistensa kanssa, koska yhteen kysymykseen tulee usein useita vastauksia ja käänteisesti yksittäinen viesti voi olla vastaus muuhunkin kuin suoraan kysymyksen esittävään viestiin. Näin on erityisesti asynkronisessa välitteisessä keskustelussa. Sekvenssijäsennyksen eli sekventiaalisen koherenssin rikkominen näyttää olevan enemmän sääntö kuin poikkeus välitteisessä keskustelussa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että huolimatta haamuvieruspareista ja rikkoutuneesta vuorottelusta välitteisen keskustelun osallistujat pystyvät asettamaan edelliset viestit riittävän hyvin aiempaan keskusteluun. (Savolainen 2019: 534.)

Puhutussa vuorovaikutuksessa siirtymä vuorosta seuraavaan tapahtuu viiveettä (*gap*) ja ilman päällekkäispuhunutta (*overlap*). Jos päällekkäispuhunutta tai viivettä kuitenkin esiintyy, ne ovat kestoltaan lyhyitä (Sacks ym. 2016 [1974]). Myös asynkronisessa viestinnässä voi esiintyä päällekkäisyyttä. Tällöin päällekkäisyys johtuu samanaikaisuudesta viestiin vastaamisessa. Koska keskustelun osallistujat eivät ole tietoisia siitä, milloin toiset osallistujat kirjoittavat vastauksiaan, he saattavat kaikki vastata yhtä aikaa ja tämä saattaa johtaa keskustelun koherenssin vähenemiseen. (Hutchby–Tanna 2008: 157–158.)

Asynkronisissa verkkokeskusteluissa voi olla pitkiäkin, jopa päivien mittaisia taukoja vuorojen välissä. Tämän lisäksi keskustelunaiheet usein limittyvät. Tämä voi johtua joko siitä, että ihmiset kirjoittavat samanaikaisesti, mutta usein keskusteluiden limittyneisyys johtuu siitä, että keskustelu yhdessä säikeessä jatkuu, kun taas toinen alkaa tai päättyy samaan aikaan. (Herring 2013; Ferguson 2009: 59–60.)

Schönfeldtin ja Golaton (2003: 251) mukaan ymmärrys viestien keskinäisestä yhteydestä mahdollistuu virtuaalisen vierekkäisyyden myötä (*virtual adjacency*). Keskustelun osallistujat rakentavat käsityksensä siitä, mikä tekstissä liittyy mihinkäkin lukiessaan aiempia viestejä ja suhteuttaessaan ne käynnissä olevaan keskusteluun. Virtuaalinen vierekkäisyys ei siis ole vain tutkijan työkalu, vaan myös keskustelun osallistujien tulkinta keskustelusta.

Vaikka viesteissä olisi vain vähän koheesion merkittäviä, kirjoittajille on kuitenkin selvää, mihin viestiin viitattiin. Tätä selkeyttä joko viestin ajoitus ketjussa tai vierusparien ollessa kyseessä se, että vierusparin jälkiosalla on niin selkeä rakenne, että se on helppo tunnistaa. (Herring 2013: 249.)

3.3 Vierusparirakenne

Vieruspari on kahden lausuman jakso, jonka lausumat ovat vierekkäisiä. Lausumat ovat useamman kuin yhden puhujan tuottamia ja järjestäytyneet etujäseneksi ja jälkijäseneksi. Vierusparin osat ovat sidoksissa toisiinsa niin, että etujäsenet tarvitsevat jatkokseen oikeanlaiset jälkijäsenet tai joukon jälkijäseniä. Vierusparin rungon muodostavat etujäsen ja jälkijäsen. (Sacks ym. 2016 [1974]; Schegloff 2007: 13–27, Stivers 2013: 204.)

Vieruspareja tutkittaessa käytetään niin sanottua seuraavan vuoron todistusmenetelmää (*next turn proof procedure*). Pääajatus on, että seuraava puhuja toiminnallaan osoittaa tulkintansa edellisen puhujan toiminnasta. Esimerkiksi kysymyksen voidaan ajatella varmuudella olevan kysymys vasta silloin kun sitä seuraa vastaus. (Sacks ym. 2016: 52 [1974].)

3.3.1 Kysymys–vastaus-vieruspari kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa

Vierusparit koostuvat kahdesta vuorosta. Aloitusvuorot eli etujäsenet tarvitsevat peräänsä oikeanlaisia jälkijäseniä. Vierusparirakenteen ilmentymiä ovat muun muassa tervehdys ja vastatervehdys, mutta myös sellaiset vähemmän kiteytyneet toiminnan yksiköt kuten kysymys ja vastaus voidaan katsoa vieruspareiksi. Vieruspariksi voidaan tulkita myös kannanotto ja samanmielisyyden tai erimielisyyden ilmaiseminen. (Raevara 2016: luku Vierusparit ja niiden laajennukset.)

Vieruspari voi myös laajentua edestä, keskeltä tai lopusta käsin. Etulaajennus (*pre-expansion*) voi olla muun muassa esimerkiksi kutsua pohjustava kysymys, välilaajennus (*insert-expansion*) kutsua tarkentava kysymys ja jälkilaajennus (*post-expansion*) asian ymmärtämistä merkitsevä minimivastaus tai laajempi vastaus, jolla ilmaistaan, että puheenalaisesta asiasta tarvitaan vielä lisää tietoa ennen kuin kutsuun voidaan vastata. (Raevara 2016: tietolaatikko 11: Vierusparien laajennukset.)

Vieruspareissa etujäsen luo odotuksen tietynlaisesta jälkijäsenestä. Jälkijäsen voi olla etujäsenen nähden joko myöntävä tai kieltävä. Esimerkiksi kutsuun vastataan joko myöntävästi tai kieltävästi. Nämä keskenään vaihtoehtoiset vastaustavat eivät kuitenkaan ole vapaassa vaihtelussa tai muutenkaan samanarvoisia. Keskustelun osallistujat käsittelevät erilaisia jälkijäseniä eri tavoin. Käytänteitä, jotka ohjaavat jälkijäsenen tuottamista kutsutaan preferenssijäsennyksiksi. Preferenssijäsennys tarkoittaa sitä, että tietyt vastaukset ovat odotuksenmukaisempia kuin toiset. Yksi tavallisimmista vieruspareista keskustelussa on kysymys–vastaus-pari. On odotuksenmukaista, että kysymykseen vastataan. Vastaus on siis kysymyksen preferoitu jälkijäsen. (Raevara 2016: luku Myötämieliset ja torjuvat jälkijäsenet; Raevara 1997: 76; Tainio 1997: 94.)

Etujäsenelle myötämielinen jälkijäsen esitetään usein viivyttelämättä, heti etujäsenen jälkeen ja jopa osittain sen kanssa päällekkäisesti. Myönteinen etujäsen on myös tyypillisesti lyhyt ja rakenteeltaan yksinkertainen. Torjuvan jälkijäsenen esittämiseen liittyy usein viivyttelyä, epäröintiänteitä ja selittelyjä. Onkin tavallista, että torjuvaa jälkijäsentä ei esitetä suoraan vaan se jätetään etujäsenen esittäjän pääteltäväksi. Preferoitujen ja preferoimattomien vuorojen erityispiirteet ovat yksi esimerkki siitä, miten vuorovaikutuksen käytänteet ovat kehittyneet palvelemaan ihmisten keskinäistä solidaarisuutta. (Raevara 2016: luku Myötämieliset ja torjuvat jälkijäsenet, tietolaatikko 12: Preferenssijäsennys.)

Kun vuorovaikutus tapahtuu kasvokkain, niin on harvinaista käyttää kysymys–vastaus-vierusparia jossa ei ole laajennuksia. Sellaisia käytetään, kun haetaan tarkkaa tietoa tietyn asian selvittämiseen. Tämänkaltaisen kysymys–vastaus-vierusparin jatkona on useasti kolmas vuoro. Siinä kysymyksen

esittäjä ilmaisee, että aiempi vastaus riitti kyseisen asian osalta. Vierusparin avaama toimintajakso voi jatkua vielä neljänteen vuoroon, jolla vastaaja viestittää, ettei aiheen jatkokäsittely ole tarpeellista. (VISK § 1209.)

Kysymys kuvaa toimintaa. Se voi olla lausuma, jonka voi tulkita interrogatiiviseksi asiayhteyden perusteella. Silloin siihen on odotuksenmukaista antaa vastaus. Tällöin kysymyksen ei tarvitse olla lause. (Hakulinen 2016: 130.)

Kysyjällä on käytössään useita rakenteellisia keinoja, joilla hän voi ohjailla keskustelua ja vastaajia haluttuun suuntaan. Kontekstista käy selville, millaisia erilaisia odotuksia esimerkiksi verbikysymykseen voi sisältyä, eli onko kysyjä esimerkiksi etsimässä vahvistusta omalle tiedolle vai kenties hakemassa vastaajalta uutta tietoa. (Hakulinen 2016: 129.)

Vaihtoehtokysymys vaatii vastaukseksi minimillään myönnön tai kiellon. Sillä tuodaan esiin kohta, johon tarvitaan selvennystä aiemmin ilmaistuun lausumaan. Hakukysymys on käytöltään avoimempi kuin vaihtoehtokysymys. (VISK § 1209.) Sen tarkoitus on korjata keskustelussa ilmeneviä ongelmia. Tarkistuskysymykset tai korjausaloitteet ovat hakukysymyksiä. (VISK § 1211.)

Myös väitelause voi olla kysymys. Edellisen keskustelijan vuoron ei tarvitse sisältää tarkistamista vaativia kohtia. Tästä huolimatta toinen keskustelija voi kaivata täydennystä viestin sisältöön tai vahvistusta omalle tulkinnalleen viestin sisällöstä. Joko väitelausetta tai yksittäisen sanan ja lausekkeen toistoa käytetään oman tulkinnan tarkistamiseen. Tällaista väitelausetta kutsutaan ymmärrystarjokkaaksi. (VISK § 1207.)

Topiikin käsittelyn välissä esitetty jatkokysymys pohjautuu edellä käytyyn keskusteluun, usein juuri toisen keskustelijan edeltävään vuoroon. Jatkokysymyksellä keskustelija voi osoittaa päätelleensä edellisestä vuorosta jotakin tai hän voi haluta tarkennusta aiemmin käsiteltyyn asiaan. Jatkokysymyksen muoto on useimmiten väitelause. (VISK § 1200.)

Retoriset kysymykset ovat kysymyslauseen muodossa esiintyviä lausumia. Niiden odotuksenmukainen vastaus ei ole suora vastaus esitettyyn kysymykseen vaan samanmielisyyttä osoittava vastaus kysymyksen presuppositioon. Retorisella kysymyksellä tuodaan esiin jokin näkemys, josta keskustelijat luultavasti ovat samaa mieltä. (VISK § 1705.)

Retorinen kysymys on tutkimuskohteena sellainen, että sitä voidaan tulkita ainoastaan kontekstiaan vasten. Käännän (2016) mukaan näihin konteksteihin kuuluu sekä makrokonteksteja että mikrokonteksteja. Makrokontekstiin kuuluvat muun muassa keskustelutilanteen institutionaalisuus ja asynkronia. Mikrokontekstiin kuuluvat keskustelun yksittäiset vuorot ja niiden väliset toiminnat.

Kaikenlaiset kysymykset on mahdollista ottaa käyttöön retorisisina kysymyksinä, sillä välitteisen vuorovaikutuksen verkkokeskustelun osallistujilla ei ole velvollisuutta vastata mihinkään kysymyksiin. (Kääntä 2016: 51.)

Vaihtoehtokysymyksen edellyttämänä preferoituna jälkijäsenenä on myönteinen minimivastaus. Minivastaus toistaa kysymyksen verbin yleensä sellaisenaan tai jonkin lisätarkenteen kanssa. Minimivastaus voi olla muodoltaan myös partikkeli. Kielteinen minimivastaus koostuu kieltoverbin persoonamuodosta ja kieltopartikkelista. Kun halutaan kysyä jotakin keskustelun jatkamisen kannalta varmistusta tarvitsevaa seikkaa, voidaan käyttää myös kysytyn verbin toistoa ja partikkelin yhdistelmää. (VISK § 1201.)

Vastaus kysymykseen on useasti minimivastausta laajempi. Vastauksen pituutta määrittää se, minkälainen sitä edeltävä kysymys on sekä muodoltaan että sisällöltään. Pidempi vastaus mahdollistaa sen, että keskustelun osallistuja voi kysyä asioita tarkemmin ja tarvittaessa tarkentaa aiempia vastauksiaan. Puhujien keskinäiset suhteet sekä keskustelutoiminta vaikuttavat siihen, miten kysymyksiin vastataan. (VISK § 1202.)

Vaihtoehtokysymykseen annettu kielteinen vastaus on suppeimmillaan vain kieltosana. Keskustelun esijakson aikana se on yksinään riittävä vastaus, kun ennen pääasian kertomista varmistetaan esimerkiksi tilanteen sopivuus keskustelun jatkumiselle. Minimivastausta voi käyttää myös silloin, kun kyseessä on keskustelijoiden kannalta vähäinen asia. Tällöin kieltävä vastauksen saanut ei menetä kasvojaan. (VISK § 1204.)

Kielteisiin vastauksiin liittyy usein selityksiä tai perusteluita. Tämä johtuu siitä, että kiellot ovat preferoimattomia ja epäodotuksenmukaisia vastauksia vaihtoehtokysymyksiin. Kysymyksen esittäjälle voidaan tarvittaessa jättää tehtäväksi johtopäätös siitä, onko vastaus kielteinen tai ei. (VISK § 1205.)

3.3.2 Kysymys–vastaus–vieruspari välitteisessä vuorovaikutuksessa

Savolainen (2019) on tutkinut millaista kieltä käytetään asynkronisessa välitteisessä keskustelussa, joka koskee tiedon hakemista ja jakamista. Tutkimuksensa lähtökohdaksi Savolainen otti Schegloffin (2007) mallin sekvenssijäsennyksestä. Koska tiedon etsimistä ja jakamista koskeva välitteinen keskustelu koostuu kysymyksistä ja niiden vastauksista, sitä on mielekästä tutkia keskusteluun lähetettyjen kysymysten ja vastausten kautta. Vierusparin etujäsenen ja jälkijäsenen analysoinnissa Savolainen keskittyi kysymys–vastaus–vieruspariin. Hän teki tutkimustaan varten tarkennuksia Schegloffin (2007) malliin ja kehitti vierusparin etujäsenen laajennusten kategorioinnin. (Savolainen 2019: 534–535.)

Keskustelu koostuu vähimmillään emovierusparista eli etujäsenestä (kysymys) ja jälkijäsenestä (vastaus). Dialogipohjainen tiedonetsintä koostuu varsin harvoin vain emovierusparista. Tämän lisäksi esiintyy useita laajennettuja vieruspareja, joihin voi kuulua esi-, väli- ja loppulaajennuksia. Ketjun aloittaja voi esimerkiksi esittää esikutsun, jonka avulla hän pyytää muita osallistumaan keskusteluun. Etujäsenen eli kysymykseen voi tulla useita erillisiä vastauksia eli jälkijäseniä, jotka puolestaan voivat sisältää lainauksia aiemmista viesteistä. Kysymys voi myös saada vastaukseen viestin, jossa laajennetaan keskustelun aihetta tai tarkennetaan aiemman vastaajan vastausta. (Savolainen 2019: 535.)

Pelkän emovierusparin varaan rakentuva tiedonhakuun ja jakamiseen liittyvä keskustelu voi jäädä hyvin yleiselle tasolle. Yksi vastaus voi riittää silloin, kun ongelma on hyvin määritelty, vastaus on ongelman kannalta tarpeeksi tarkka ja kertoo juuri sen informaation mitä tarvitaan. Jos jokaiseen kysymykseen riittäisi vain yksi vastaus, keskusteluketjuja ei muodostuisi. Välitteisessä vuorovaikutuksessa keskustelun eteneminen ja jatkuminen on olennainen seikka. (Savolainen 2019: 546.)

Laajennetun vierusparin avulla voi saada tarkempia ja monisyisempiä vastauksia, esimerkiksi kun aiemman vastauksen oikeellisuus kyseenalaistetaan tai kun keskusteluun tuodaan uusia näkökulmia topiikin laajentamisen myötä. Savolaisen tutkimustulokset osoittavat, että jälkilaajennus, jossa pyydetään tarkentamaan aiempaa vastausta voi johtaa useampiin tarkempiin vastausviesteihin, jotka koskevat alkuperäistä kysymystä. Topiikin laajentaminen voi olla kuitenkin kaksiteräinen miekka. Se saattaa auttaa keskustelijoita löytämään uusia tapoja ongelmiansa ratkaisemiseksi, mutta myös rohkaista heitä tuomaan keskusteluun asioita, jotka sitten vievät keskustelun sivuun alkuperäisestä aiheestaan. Jälkilaajennus, jonka tarkoituksena on haastaa alkuperäistä vastausta voi myös selkiyttää vääriä tai asenteellisia vastauksia. Toisaalta vastauksen kyseenalaistaminen voi olla alkuna konfliktille, joka taas vie keskustelun pois alkuperäisestä aiheestaan. (Savolainen 2019: 546.)

Savolaisen mukaan asynkronisen välitteisen keskustelun tiedonetsinnän “on-line talkissa” ketjun aloittaja esittelee ja taustoittaa esittämänsä kysymystä ja pyytää sitten muita osallistumaan keskusteluun kirjoittamalla esimerkiksi *Voiko kukaan suositella tällaista*. Tällaiseen kysymykseen on kolme tyypillistä vastaustapaa. Ensimmäisessä tavassa vastausta edeltää välilaajennus eli lainaus tai lainauksia alkuperäisestä tai muiden kirjoittamista viesteistä. Tällaisessa tapauksessa laajennetun vierusparin rakenne on yksinkertainen: esilaajennus → etujäsen → välilaajennus → jälkijäsen. Tässä kaavassa vierusparin väliin ei tule toisia kysymyksiä jotka muodostaisivat uuden vierusparin etujäsenen, eikä myöskään jälkilaajennusta kuten pyyntöä vastauksen tarkentamisesta. Esimerkki muistuttaa kasvokkai keskustelua, jossa keskustelun aloittaja kysyy toisten mielipiteitä vaikkapa

siitä, mikä olisi paras pölynimuri allergiaperheeseen. Jokainen vastaaja kertoo sitten vuorotellen mielipiteensä. (Savolainen 2019: 540–541.)

Pelkän ydinvierusparin sijaan vieruspari voi, kuten kasvokkaisessa vuorovaikutuksessakin, laajentua alusta, keskeltä tai lopusta käsin. Esilaajennus jakautuu kahteen kategoriaan. Esittelyssä (*introduction*) ketjun aloittaja taustoittaa etujäsenessä esitettävää kysymystä esimerkiksi luonnehtimalla puheenalaista asiaa, kontekstia, jossa ongelma esiintyy ja esimerkiksi ongelmia, joita hän on kohdannut yrittäessään ratkaista kysyttävää asiaa. Esilaajennukseen voi liittyä myös esikutsu (*pre-invitation*), jonka avulla kirjoittaja rohkaisee muita osallistumaan keskusteluun. (Savolainen 2019: 536.)

Esilaajennusta seuraa etujäsen eli kysymys. Etujäsentä voi seurata välilaajennus, joka tavallisimmin koostuu toisen kirjoittajan tekstin lainaamisesta. Savolainen huomauttaakin, että asynkroniselle välitteiselle keskustelulle on luonteenomaista, että vierusparin välilaajennus on lainaus aiemmasta viestistä tai sen osasta. Välilaajennus voi olla osa kysymyksestä tai osa vastauksesta. Toisin kuin kasvokkaiakeskustelussa, välitteisessä vuorovaikutuksessa välilaajennus voi esiintyä myös siinä keskustelusekvenssissä joka muodostaa jälkilaajennuksen. Tämä tarkoittaa sitä, että jälkilaajennuksessakin voidaan käyttää lainausta. (Savolainen 2019: 535, 542.)

Välitteisen keskustelun välilaajennus eroaa kasvokkaiakeskustelun välilaajennuksesta. Puhutussa keskustelussa on erittäin epätodennäköistä, että keskustelijat toistaisivat vuoronsa alussa toisen puhujan vuoroa sanasta sanaan ennen kuin kertovat oman kantansa. (Savolainen 2019: 540–541.)

Savolainen jakoi jälkilaajennuksen neljään kategoriaan. Lyhin mahdollinen jälkilaajennus on toisen kirjoittajan huomioiminen (*acknowledgement*). Muut kolme jälkilaajennuksen alakategoriaa ovat topiikin laajentaminen, vastauksen tarkentaminen ja vastauksen haastaminen. (Savolainen 2019: 535.)

Vierusparin jälkilaajennus voi esiintyä viestin osana esimerkiksi silloin kun kysymyksen relevanssi kyseenalaistetaan. Samoin kuin muutkin jälkilaajennuksen tyypit, vastauksen haastaminen esiintyy usein silloin kun alkuperäiseen kysymykseen eli etujäseneseen on vastattu jo muutaman kerran. Vastauksen haastamiselle ominaiset kriittiset kommentit voivat aiheuttaa sen, että keskustelu kuumenee, alkaa esiintyä fleimausta eli herjaavaa sekä aggressiivista viestintää ja keskustelu eksyy kauas alkuperäisestä aiheestaan. Vastauksen haastava jälkilaajennus on muodoltaan samankaltainen vastauksen tarkentamisen ja topiikin laajentamisen jälkilaajennuksen kanssa. (Savolainen 2019: 544–545.)

Jälkijäsenen eli vastauksen Savolainen jakoi kahteen kategoriaan Stiversin ja Enfieldin (2010) kysymys ja vastaus -luokittelun tyyppien pohjalta. Stiversin ja Enfieldin mukaan vastaus on lausuma, joka käsittelee kysymystä sellaisena kuin se on esitetty – vastaus vastaa siihen mitä kysyttiin. Tarkemmin sanoen vastaus siis kertoo käsiteltävän asian kannalta olennaista informaatiota. Vastaus voi olla muotoiltu tiedonannon (*fact*), ohjeen tai oman mielipiteen ilmaisun muotoon. Ei vastaus -vastaus⁴ (*non-answer response*) puolestaan on sellainen lausuma, joka ei käsittele kysymyksen sisältöä. Tähän vastaustyyppiin voivat kuulua muun muassa seuraavanlaiset lausumat kuten *En tiedä* ja *kysymyksesi on merkityksetön*. (Savolainen 2019: 534–535; Stivers–Enfield 2010: 2624.)

Lainaukset toisten tekstistä ovat hyvin yleinen välitteisen keskustelun piirre. Savolaisen aineistossa välilajennuksen muodossa esiintyvä lainaus on kaikkein tavallisin toisen tekstin lainaamisen muoto. Lainauksesta muodostuva välilajennus on toisaalta myös välitteisen keskustelun rakenteellinen komponentti (*“formal” component*), koska se vain toistaa aiemman viestin. Samalla toisto kuitenkin luo laajempaa kontekstia keskustelulle. (Savolainen 2019: 546.) Savolaisen aineistossa lainauskategoria kattaa 48 prosenttia kaikista tutkituista viesteistä.

Asynkronisen verkkokeskustelun toisiinsa viittaavien vuorojen välillä voi olla useita toisia vuoroja tai keskustelun osallistujat saattavat lähettää viestejensä samanaikaisesti. Toisin kuin puhutun keskustelun vuoro, yksi viesti voi myös vastata useampaan muuhun viestiin ja käsitellä useampaa aihetta kerrallaan. Sekä vuoron lukijan että sen kirjoittajan pitää nähdä vaivaa pysyäksään selvillä siitä, mistä puhutaan ja miten se liittyy muihin vuoroihin. (Ferguson 2009: 59.)

⁴ Tässä on syytä huomata, että suomen kielessä sanaa vastaus käytetään suomennoksena sekä sanalle *answer* että sanalle *response*.

4 Vuorottelujäsennys ja aiemman vuoron huomioiminen verkkokeskustelussa

Tässä luvussa esittelen keinoja, joilla asynkronisen vuorovaikutteisen keskustelupalstan keskusteluun kirjoitetut viestit ottavat huomioon edellisen viestin tai edellisiä viestejä. Käyttämäni IRG-korpus on kerätty avoimelta keskustelupalstalta, jossa keskustelijat eivät todennäköisesti tunne toisiaan tai joku saattaa tuntea jonkun ja joku jonkun toisen.

Aineistonani oleva Muropaketin keskusteluketju 7 (K7) koostuu 50 viestistä. Näistä viesteistä 49 ottaa aiemman viestin huomioon tavalla tai toisella. Ainoa viesti joka ei ota aiempia viestejä huomioon on ketjun aloitusviesti. Analysoimassani keskusteluketjussa on kaksi pääasiallista topiikkaa eli opintotuen tulorajat ja silloinen kulttuuriministeri Tanja Saarela. Opintotukea käsittelee 39 viestiä ja Tanja Saarelaa käsittelee 12 viestiä. Kahdessa viestissä käsitellään molempia aiheita.

Keskusteluketjussa on 21 kirjoittajaa, jotka kaikki käyttävät nimimerkkejä. Olen merkinnyt esimerkkeihin viestin kirjoittajan nimimerkin omalle rivilleen, jonka jälkeen on tyhjä rivi ennen esimerkiviestin alkua. Viestien sisältämien lainausten kirjoittajat olen merkinnyt lainauksien sisään omalle rivilleen. Nimimerkit olen luettavuuden helpottamiseksi tummentanut sekä esimerkeissä että analyysini lomassa. Viesteissä olevat lainaukset⁵ olen sisentänyt. Lainauksen sisällä olevan lainauksen olen sisentänyt toisen kerran. Lainauksien alkaminen ja loppuminen on merkitty kolmella risuaidalla (###), jotka ovat omilla riveillään. Olen tarvittaessa jakanut esimerkissä käsitellyn viestin erikseen analysoitavat kohdat eri osioihin, jotka olen merkinnyt pienaakkosilla omille riveilleen (a, b, c ja niin edelleen).

Keskusteluketjuun eniten viestejä kirjoittanut nimimerkki on kirjoittanut 12 viestiä. Seuraavaksi eniten on kirjoittanut yhteensä yhdeksän viestiä, sitä seuraavat nimimerkit viisi viestiä ja neljä viestiä. Muut osallistujat ovat kirjoittaneet ketjuun yhdestä kahteen viestiä. Tämä vastaa hyvin aiempien verkkokeskustelun tutkimusten havaintoja siitä, että keskusteluryhmäkeskustelussa suurin osa keskustelijoista osallistuu keskusteluun joko vain lukemalla tai kirjoittamalla muutaman viestin samalla kun pieni vähemmistö on aktiivinen keskustelussa.

Kuljetan keskustelunanalyysin peruskäsitteitä kuten vieruspareja, korjausjäsenystä ja sekvenssijäsenystä läpi lukujen. Analysoin alalukujen esimerkkejä Käännän (2016) tutkimustyön

⁵ Toisen viestin lainaamisen merkintätavat vaihtelevat keskustelupalstoittain. Lainaukset on suotavaa merkitä tavalla tai toisella.

topikaalisen johdonmukaisuuden näkökulmasta ja Savolaisen (2019) kehittämän vierusparien laajennusten kategorioinnin avulla.

Aiemman viestin ensisijainen huomioimistapa aineistossani on siteerata toisen kirjoittajan viesti joko kokonaisuudessaan tai osittain. Toisen kirjoittajan viestiä siteeraavassa viestissä voidaan tämän lisäksi käyttää myös muita keinoja aiemman viestin ja toisen kirjoittajan huomiointiin. Näitä huomiointikeinoja ovat topikaalinen johdonmukaisuus, vastaus aloitusviestin kysymykseen, vastaus johonkin muuhun viestiin kuin aloitusviestiin, kysyminen ja toisto.

Edellisen viestin huomiointiin on monia tapoja. Osa niistä on samoja kuin kasvokkaiseskustelussa. Aiemman vuoron huomioimisen tavat myös limittyvät keskenään. Ei voi sanoa, että yksi huomiointitapa sulkisi toisen pois tai että vuorossa käytettäisiin yhtä ja vain yhtä tapaa. Osa aiemman viestin huomiointitavoista eroaa kasvokkaiseskustelulle tyypillisistä tavoista. Erot vaikuttaisivat johtuvan lähinnä keskustelun tekniikasta ja sen luomista sallimista.

4.1 Aiemman vuoron huomiointi ja vuorottelujäsennys

Herring (1996) on todennut, että asynkronisessa verkkokeskustelussakin vuoro sisältää kolme eri osaa eli aloituksen, keskiosan ja lopetuksen. Monesta osasta koostuva vuororakenne saa aikaan vuorojen monifunktioisuuden. Asynkronisen vuoron muoto on todennäköisemmin samankaltainen yksinpuhelun tai kirjeen kanssa kuin kasvokkaisen vuorovaikutuksen vuoro, ja se on yleensä pidempi kuin lausuma puhutussa dialogissa.

Asynkroniset viestit koostuvat usein useammasta kuin yhdestä lausumasta. Niillä on mahdollista olla myös monipuolinen sisäinen rakenne. Herring (1996) määritteli kolmiosaisen perusskeeman/muodon akateemisille postituslistoille lähetettäville viesteille: linkki aiempaan viestiin, näkökulman ilmaiseminen ja vetoaminen toisiin keskustelijoihin. (Herring 1996 < Herring-Androutsopoulos 2015: 132.)

4.1.1 Aloitusvuoro ja vuorottelujäsennys

Aloitusvuoro on tärkeä koko keskustelun kannalta. Aloitusvuoron sanavalinnatkin saattavat toistua läpi keskustelun. Aina ei ole ihan selvää mikä kaikki vaikuttaa siihen, miten keskustelu alkaa ja kuinka kauan se jatkuu.

1)

Nimimerkki **fst**:

a) Saarela nostaisi opiskelijoiden tuloarvoja

b) <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Saarela+nostaisi+opiskelijoiden+tulorajoja/1135220658223>

c) Ihan järkipuhetta tuolta horolta kerrankin. Kiinnostaisi vaan tietää että miten tässä on päädytty siihen että 20% korotus rajoissa maksaisi 6 miljoonaa valtiolle.

d) Jos rajaa nostetaan saa valtio summan x lisää verotuloja suoraan tuosta kasvavasta osasta. Myöskin paljon useammalle nuorelle tulee mahdollisuus käydä töissä, koska monissa paikoissa tulee vastaan se että ei voi tehdä niin vähän vuoroja että tienaisi vaan sen 500. Sen lisäksi vielä voisi miettiä että mihin tuo ekstra 20% tienesti menee? No kulutukseen tietenkin lähes kokonaisuudessaan ja päättyy sitäkin kautta takaisin valtion kirstuun.

e) Ainainen kysymys on tietenkin että miten tämä vaikuttaa valmistumisaikoihin. Tuosta aina jaksetaan jankata mutta empä ole mitään konkreettista tutkimusta nähnyt joka todistaisi asian olevan noin.

Keskusteluketjun 7 aloitti nimimerkki **fst**. Keskusteluketjun aloitusvuoro ei suhteudu ketjun aiempiin vuoroihin, koska aiempia vuoroja ei vielä ole. Viestin alussa oleva otsikko kertoo keskustelun aiheen eli *Saarela nostaisi opiskelijoiden tulorajoja* (esimerkki 1a). Sen jälkeen seuraa linkki Helsingin Sanomien uutiseen, joka suhteuttaa käsitellyn aiheen laajempaan kontekstiinsa eli opintotukeen ja toimeentuloon (esimerkki 1b).

Ketjun ensimmäinen viesti on osa kysymys–vastaus-vierusparia, jossa esiintyy esi- ja välilajennus. Esilajennus on linkki, joka toimii myös esittelynä keskusteluaiheeseen ja esikutsuna keskusteluun (esimerkki 1b). Savolaisen (2019) tutkimuksessa välilajennus on lainaa toisen kirjoittajan tekstistä. Vaikka ketjun aloittaja ei lainaakaan toisen tekstiä, niin välilajennuksena on lehtiartikkelin tietoihin pohjautuva kysymys *Kiinnostaisi vaan tietää että miten tässä on päädytty siihen että 20% korotus rajoissa maksaisi 6 miljoonaa valtiolle* (esimerkki 1c).

Seuraavaksi nimimerkki **fst** esittää kysymyksen tulorajojen noston seurauksista: *[--] mihin tuo ekstra 20% tienesti menee?* Hän vastaa saman tien itse omaan kysymykseensä toteamalla, että *No kulutukseen tietenkin lähes kokonaisuudessaan ja päättyy sitäkin kautta takaisin valtion kirstuun* (esimerkki 1d). Lopuksi **fst** esittää kysymyksen siitä, miten tämä [tulorajojen nosto] vaikuttaa valmistumisaikoihin (esimerkki 1e). Esimerkin 1e kysymys on aloitusvuoron seuraaviin vuoroihin suhteutuva osa.

Aloitusviestin sisällä on siis kolme kysymys–vastaus-vierusparin etujäsentä. Ketjuun kirjoitetuista seuraavista viesteistä käy selville mihin viestissä esitettyihin kysymyksiin vastataan ja mihin ei.

4.1.2 Vuorottelujäsennys ensimmäisen tason vuoroissa

Asynkronisten verkkokeskusteluiden ensimmäisen tason vuoroissa voidaan poiketa edeltävästä ketjuhierarkiasta. Vuorojen poikkeavuudet ovat varsin yleisiä ja auttavat muodostamaan käsitystä asynkronisten keskustelujen yhtäjaksoisuudesta. On harvinaista, että aloituksen jälkeiset vuorot

olisivat joka kerta alisteisia niitä edeltäneelle vuorolle ja että ketjun rakenne pohjautuisi vain sen aloitusvuoroon. Poikkeaminen viestiketjujen puuhierarkiasta johtuu ensisijaisesti keskustelufoorumilla käytetystä tekniikasta eikä viestien sisällöstä. (Kääntä 2014: 554, 556–557.)

Aineistossani viestin suhde toiseen viestiin ilmaistaan ensisijaisesti siteeraamalla. 50 viestistä 30 huomioi aiemman viestin siteeraamalla. Näistä ainoastaan yksi viesti siteeraa suoraan aloitusviestiä ja on näin ollen muotonsa puolesta laskettavissa ensimmäisen tason vuoroksi. Ennen tätä viestiä keskustelu on siirtynyt opintotuesta sen nostoa ehdottaneen kulttuuriministeri Tanja Saarelan arvosteluun. Kyseinen viesti (esimerkki 2 alla) katkaisee Saarela-aiheisen parenteesin ja palauttaa keskustelun opintotuen tulorajoihin. Keskustelun suunnan muuttumisen kannalta viestin funktio on yhtenäinen Käännän (2014) havaintoihin siitä, että jos ensimmäisen tason vuoro huomioidaan niin toiminta osoittaa topiikin jatkamista. Toisin kuin Käännän aineistossa omassa aineistossani topiikkia ei jatketa niinkään samanmielisyyttä kuin erimielisyyttä osoittaen. Täydentävää ja täsmentävää topiikin jatkamista esiintyy, mutta niissäkin korostuu erimielisyys. Aineistossani on tavallisempaa vastata toinen toisilleen kuin aloitusviestiin.

2)

Nimimerkki **Evil Dick**:

###

Nimimerkki **fst**:

a) Myöskin paljon useammalle nuorelle tulee mahdollisuus käydä töissä, koska monissa paikoissa tulee vastaan se että ei voi tehdä niin vähän vuoroja että tienaisi vaan sen 500.

###

b) Mitä ihmettä sä nyt höpötät?

c) Duuniahhan saa tehdä just niin paljon kuin huvittaa,

d) mikä pakko sitä opintotukea on nostaa?

e) Ei se ole tarkoitettu miksikään automaattiseksi etuudeksi mikä pitää saada vaikka ansaitsisi 3000€/kk

Viesti on osa vierusparia jossa on välilajajennus ja joka haastaa aiemman viestin tavalla tai toisella. Viesti voi haastaa toista viestiä joko muodon, sisällön tai näiden molempien kautta. Viestinsä aluksi nimimerkki **Evil Dick** lainaa osan aloittajan eli nimimerkin **fst** viestistä (esimerkki 2a). Sitten **Evil Dick** kyseenalaistaa aloittajan näkemyksen tulorajojen nostamisesta kysymyksellään *Mitä ihmettä sä nyt höpötät?* (esimerkki 2b). Sen jälkeen hän antaa oman vastauksensa sopivasta työnteon määrästä (esimerkki 2c).

Samassa viestissä nimimerkki **Evil Dick** vastaa omaan aiempaan kysymykseensä ja kyseenalaistaa opintotuen tarpeellisuuden (esimerkki 2d). Vastausta seuraa vielä sitä haastava jälkilajajennus, joka on samalla vastaus ensimmäisen vuoron kysymykseen opintotuen nostamisen tarpeellisuudesta

(esimerkki 2e). Ketjun ensimmäinen varsinainen vastaus kyseenalaistaa näin siis koko aiheen käsittelyn tarpeellisuuden.

Korjausjäsenyyksen avulla voidaan keskusteluanalyysissa tutkia sitä, millaisin keinoin keskustelijat tekevät jonkin puheenkohdan korjausta vaativaksi ja miten he ongelmaa käsittelevät. Kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa korjausjäsenyys sijaitsee usein ongelmavuoroa seuraavassa eli kolmannen position vuorossa, joka on samalla reaktio ongelmavuoroon. (Sorjonen 1997: 113.)

Asynkronisessa välitteisessä vuorovaikutuksessa ongelmavuoron korjauksen aloittavan vuoron ei tarvitse sijaita kolmannessa positiossa, vaan lukijat voivat nostaa minkä tahansa vuoron minkä tahansa kohdan helposti korjauksen aiheeksi. Kysymyssana *mitä* aloittaa korjauksen, mutta se ei vie sitä loppuun. (Sorjonen 1997: 116.)

Korjausaloitteen kysymyssana pyytää toistamaan vähintään kysytyn elementin vastauksessa. Kysymyssanaakin tarkemmin ongelmakohdan paljastaa kumppanin edellisen vuoron osittainen toistaminen. (Sorjonen 1997: 127–128.) Hakukysymystä käytetään kommunikoinnissa ilmenneiden ongelmien korjaamiseen. Korjausaloitteen esittäjä odottaa vastaajalta edeltävän vuoron tai sen osan toistoa tai tarkentamista. (VISK § 1211.)

Kysymys *Mitä ihmettä sä nyt höpötät?* (esimerkki 2b) on osa korjausjäsenyyttä. Samalla se myös asettaa kyseenalaiseksi edellisen kirjoittajan sanoman tärkeyden nimeämällä hänen vuoronsa höpöttämiseksi. Toistaminen ilmenee tässä esimerkissä kahdella tavalla eli sekä suoran lainauksen avulla että topiikin tason toistona: *Duuniahän saa tehdä just niin paljon kuin huvittaa, mikä pakko sitä opintotukea on nostaa?* (esimerkit 2c ja 2d). Tämän jälkeen viestin vastaanottaja, eli kuka tahansa toisen vuoron kirjoittaja, voi seuraavaksi korjausaloitteellaan tarjota oman tulkintansa jostain vuoron kohdasta (Sorjonen 1997: 127–128).

4.1.3 Vuorottelujäsenyys muissa kuin ensimmäisen tason vuoroissa

Aineistossani on 48 muuta kuin ensimmäisen tason vuoroa. Tarkastelen tässä ala-alaluvussa vuorottelujäsenyyksen toteutumista kysymys–vastaus–vierusparin avulla. Aineistossani esiintyy kaikkia neljää tyyppiä Savolaisen (2019) kysymys–vastaus–vierusparin peruskaavasta sillä erotuksella, että esilajajennuksia ei esiinny muuten kuin ketjun aloitusviestissä.

Kysymys–vastaus–vierusparin neljä peruskaavaa asynkronisessa välitteisessä keskustelussa (Savolainen 2019: 535):

1. Kysymys–vastaus–vieruspari, jossa on esi- ja välilajajennus.
2. Kysymys–vastaus–vieruspari, jossa on esi- ja välilajajennus sekä vastausta tarkentava jälkilajajennus.

3. Kysymys–vastaus-vieruspari, jossa on esi- ja välilajennus sekä topiikin käsittelyä laajentava jälkilajennus.
4. Kysymys–vastaus-vieruspari, jossa on esi- ja välilajennus sekä vastausta haastava jälkilajennus.

Kun tutkitaan kielenkäytön ulottuvuuksia joissa tutkimuskohteena on kokonainen ilmaisu, on luokittelussa lähes vääjäämättä ongelmana se, että luokkien sisällä piirteet eivät sulje toisiaan pois. Saman ilmaisun kautta voidaan toteuttaa useampaa tehtävää. Analyysin tarkoitus on selvittää mahdollisimman tarkasti millaisia kommentit ovat ja miten niitä käytetään. Tällöin luokittelun päällekkäisyys ei ole ongelma vaan etu. (ks. Tanskanen 2014.)

Oman tutkimukseni haasteena on ollut huomioitavien asioiden päällekkäisyys vieruspareissa, vuorottelujäsennyksessä ja topiikin jatkamisessa. Päällekkäisyyksien avulla voidaan kuitenkin rakentaa tarkempi kokonaiskuva aiemman vuoron huomiointista kuin vain yhteen piirteeseen keskittymällä. Analyysilukuun tuo väistämättä toisteisuutta se, että tarkastelen huomiointia sekä kysymys–vastaus-vierusparin että topiikin jatkamisen kautta.

3)

Nimimerkki **Timber**:

a) Evil Dick:

###

###

Nimimerkki **fst**:

b) Myöskin paljon useammalle nuorelle tulee mahdollisuus käydä töissä, koska monissa paikoissa tulee vastaan se että ei voi tehdä niin vähän vuoroja että tienaisi vaan sen 500.

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

c) Mitä ihmettä sä nyt höpötät? Duuniahahan saa tehdä just niin paljon kuin huvittaa, mikä pakko sitä opintotukea on nostaa? Ei se ole tarkoitettu miksikään automaattiseksi etuudeksi mikä pitää saada vaikka ansaitsisi 3000€/kk.

###

d) No minä olisin ainakin enemmän töissä jos se ei veisi tukia pois, en kuitenkaan voisi olla niin paljoa enempää töissä että se kannattaisi.

e) Sen verran vain että työteko olisi täysin typerää koska saman rahan saisin kelaltakin. Enkä todellakaan jaksaa olla töissä jos kuukausi ansiot ovat vain jonkun 100 euroa/kk enemmän kun opintotuki.

f) Tuskin kukaan jaksaa tehdä töitä 100 euroa kuussa palkalla.

Esimerkki 3 on muodoltaan kysymys–vastaus-vierusparin vastaus, jota seuraa vastausta tarkentava jälkilajennus. Viestin kirjoittaja **Timber** lainaa aiemman kirjoittajan eli nimimerkin **Evil Dick** välilajennusta (esimerkki 3c). Vaikka lainattu kohta sisältää myös osan ketjun avausviestistä nimimerkiltä **fst** (esimerkki 3b), niin ensisijaisesti **Timber** lainaa nimimerkin **Evil Dick** viestiä, jota hän myös kommentoi. **Timberin** viestin alussa on mainittu kenen tekstiä lainataan ja siten mahdollisesti myös ketä omalla viestillä halutaan puhutella (esimerkki 3a). Se, että kirjoittaja on

lainannut edeltäviä viestejä asettaa hänen oman viestinsä keskustelun kontekstiin. **Timberin** lainaamat viestit on jo erikseen käsitelty esimerkissä 2.

Vierusparin jälkijäsen on *No minä olisin ainakin enemmän töissä jos se ei veisi tukia pois, en kuitenkaan voisi olla niin paljoa enempää töissä että se kannattaisi* (esimerkki 3d). Tätä seuraa vastausta tarkentava jälkilaajennus *Sen verran vain että työteko olisi täysin typerää koska saman rahan saisin kelaltakin* (esimerkki 3e). Se kyseenalaistaa kirjoittajan **Evil Dick** viestin väitteen siitä, että työtä saa tehdä juuri niin paljon kuin huvittaa.

Viestinsä lopuksi kirjoittaja **Timber** kertoo mielipiteensä siitä, mitä on työskennellä liian pienellä palkalla: *Tuskin kukaan jaksaa tehdä töitä 100 euroa kuussa palkalla* (esimerkki 3f). Vuoron viimeinen lause on sekä muodoltaan että sisällöltään väitelause, mutta vasta seuraavat viestit näyttävät onko se tulkittu kysymykseksi vai ei.

Kysyväksi tulkittu väitelauseen ei tarvitse sisältää sellaista sisältöä, joka antaisi ymmärtää, että aihe olisi väitelauseen esittäjän mielestä epäselvää tai avointa. Etujäsenen tulkintaa kysyväksi tukee konteksti. Kysymys–vastaus–vieruspari viitoittaa tietä seuraaviin keskustelunaiheisiin. (VISK § 1208.)

4)

Nimimerkki **fst**:

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

a) Mitä ihmettä sä nyt höpötät? Duuniahan saa tehdä just niin paljon kuin huvittaa, mikä pakko sitä opintotukea on nostaa? Ei se ole tarkoitettu miksiäkään automaattiseksi etuudeksi mikä pitää saada vaikka ansaitsisi 3000€/kk.

###

b) No höpötän siitä miten systeemi toimii.

c) Sse nyt vaan on niin että on aika helvetin tyhmää tehdä töitä ilmaiseksi ja suurin osa opiskelijoista tämän tajuaa.

Esimerkki 4 koostuu lainauksen muotoisesta välilaajennuksesta, vastauksesta ja vastausta haastavasta jälkilaajennuksesta. Tässä viestissä ketjun aloittaja **fst** lainaa nimimerkin **Evil Dick** viestiä, jossa on hänelle esitetty kysymys *Mitä ihmettä sä nyt höpötät?* (esimerkki 4a). Nimimerkki **fst** vastaa esitettyyn kysymykseen toistamalla saman *höpöttää*⁶-verbin (esimerkki 4b). Verbiä toistamalla **fst** ottaa ilmauksen omakseen sen sijaan, että pitäisi sitä jotenkin omaa kirjoittamistaan tai ilmaisuaan vähättelevänä. Sen jälkeen hän haastaa lainauksen väitteen toteamalla, että *Sse nyt vaan on niin että on aika helvetin tyhmää tehdä töitä ilmaiseksi ja suurin osa opiskelijoista tämän*

⁶ NS s.v. *höpöttää* 'hokea, lörpöttää, hölpöttää, höpsii, joutavia höpötyksiä'. KS s.v. *höpöttää* ~ *höpistä* 'puhua turhia, perättömiä, höpsii'.

tajuaa (esimerkki 4c). Ketjun aloittajan ja hänen kyseenalaistajansa sananvaihto jatkuu samantyyppisenä ketjun loppuun asti. Nimimerkki **Evil Dick** toistaa keskusteluketjun aikana nimimerkille **fst** *höpöttää*-verbiä useamman kerran.

5)

Nimimerkki **fst**:

###

###

Nimimerkki **fst**:

a) Mutta sinä opiskelijaväessykkä et ymmärrä sitä että nykyisillä tuloarajasyteemeillä tehdään luultavasti enemmän haittaa kuin hyötyä.

###

b) Nimimerkki **Evil Dick**:

Hohhojaa. Mitkähän oli perustelut?

###

c) No juurikin ne mitä kirjoitin tuonne ensimmäiseen viestiin. Tuolla ehkäistään työntekoa ja kulutusta, jotka ovat ovat molemmat valtion verokertymälle ensiarvoisen tärkeitä.

d) On myöskin erittäin tärkeitä että koulusta valmistuvilla on mahdollisimman paljon sitä oikeaa työkokemusta [---] Sellaista fakkaa ei ole esitetty joka todistaisi että korkeammilla tuloarajoilla valmistuminen vähenisi tai hidastuisi.

e) Onko mielestäsi oikein että ahkeruudesta rankaistaan? Mallin pitäisi olla nimenomaan mahdollisimman kannustava.

Esimerkki 5 on osa kysymys–vastaus–vierusparia, jossa on kaksi välilajennusta sekä topiikin käsittelyä laajentava jälkilajennus. Vuorottelun osallistujina ovat jälleen kerran ketjun aloittaja **fst** ja hänen kyseenalaistajansa **Evil Dick**. Kahdesta välilajennuksesta sisin on aloittajan eli nimimerkin **fst** edeltävä väite siitä, että tuloarajasyteemillä tehdään luultavasti enemmän haittaa kuin hyötyä (esimerkki 5a). Sen jälkeen on nimimerkin **Evil Dick** kysymys *Hohhojaa. Mitkähän oli perustelut?* (esimerkki 5b) luomassa kontekstia vastaukselle.

Lainatun kysymyksen jälkeen seuraa vastaus, jossa **fst** ensin kehottaa lukemaan ensimmäisen viestinsä uudestaan (esimerkki 5c). Vastausta seuraa topiikin käsittelyä laajentava jälkilajennus (esimerkki 5d), jossa tuodaan esiin, että koulusta valmistuvilla pitäisi olla mahdollisimman paljon oikeaa työkokemusta eikä sellaista faktaa ei ole esitetty, että korkeammilla tuloarajoilla opiskelijoiden valmistuminen vähenisi tai hidastuisi. Jälkilajennuksen jälkeen **fst** esittää vielä uuden kysymyksen (esimerkki 5e): *Onko mielestäsi oikein että ahkeruudesta rankaistaan?*

Todennäköisesti myös muut ryhmän jäsenet kuin varsinaiset keskusteluun osallistujat lukevat käynnissä olevaa keskustelua. Tämä saattaa hyvinkin vaikuttaa aktiivisten keskustelijoiden käytökseen, koska he ovat tietoisia siitä, että heidän toimintansa näkyy myös keskustelun sivustaseuraajille (North 2007: 541, 543). Keskustelun lukeminen eteenpäin näyttää, vastaako tähän

kysymykseen vain se kirjoittaja, jolle kysymys on suunnattu vaiko muutkin kirjoittajat. Esittämällä kysymyksen keskustelija voi yrittää muuttaa keskustelun suuntaa.

6)

Nimimerkki **fst**:

a) Grigori:

###

Nimimerkki **Grigori**:

b) Mun mielestäni tulorajat pitäisi poistaa kokonaan. Lisäksi jokaisesta saadusta opintopisteestä pitäisi maksaa palkaa opiskelijalle eli *_opinto_tukea*. Ts. opintotuki olisi palkkaa opiskelusta. Tämä kannustaisi ihmisiä ahkeruuteen eikä siitä että pystyy kaymään töissä koulun ohessa rangaistaisi.

###

c) Aivan oikein.

Esimerkki 6 on osa kysymys–vastaus–vierusparia, joka ottaa edellisen viestin huomioon jollain tavoin (*acknowledgement*). Osallistujina ovat ketjun aloittaja **fst** ja toinen kirjoittaja **Grigori**. Ensin **fst** puhuttelee nimimerkkiä Grigori suoraan nimellä (esimerkki 6a), jonka jälkeen hän lainaa tämän aihetta käsittelevää aiempaa viestiä (esimerkki 6b). Lainausta seuraa nimimerkin **fst** kannanotto *Aivan oikein* (esimerkki 6c).

Kannanotolla tarkoitetaan väitelauseen muotoista lausumaa, jolla puhuja esittää arvion puheena olevasta ihmisestä, asiasta tai tapahtumasta eli ottaa sellaiseen arvottavasti kantaa. Kannanoton tyypillinen kielipillinen ilmenemismuoto on kopulalause. Vierusparin etujäsenenä kannanotto edellyttää odotuksenmukaiseksi eli preferoiduksi jälkijäseneksi samanmielisyyden ilmausta tai muuta samansuuntaista kannanottoa. (VISK § 1212.)

Lyhyet kannanotot ovat harvinaisia tässä aineistossa. Useiden keskustelupalstojen säännöissä kehoitetaan kirjoittajia välttämään pelkkää samanmielisyyttä ilmaisevien viestien tai minimipalautteen lähettämistä. Perusteluna on, että pelkän samanmielisyyden tai erimielisyyden ilmaisemisella ole sisältöä sinänsä. Tässä keskustelussa lyhyellä kannanotolla on kuitenkin paikkansa, sillä tulorajojen poistamista vaativan viestin toistaminen kokonaisuudessaan (esimerkki 6b) vahvistaa tulorajojen muutosta vaativien kirjoittajien asemaa.

Kokonaisen viestin voi analysoida vierusparin jälkijäseneksi eli vastaukseksi, jolla on tietyt rakenneosat. Yksittäinen viesti voi sisältää useita kysymys–vastaus–vieruspareja. Esimerkki 7 on loppupuolelta keskustelua, jossa kirjoittajat **fst** ja **Evil Dick** ovat jo pidemmän aikaa puolustaneet omaa näkemystään siitä, kenelle opintotuki kuuluu. Viestin kirjoittaja **fst** on aiemmassa viestissään (ks. esimerkki 5e) kysynyt nimimerkiltä **Evil Dick** *Onko mielestäsi oikein että ahkeruudesta rankaistaan?* **Evil Dick** on vastannut hänelle erillisessä viestissä, jonka jälkeen **fst** vastaa omassa viestissään takaisin.

7)

Nimimerkki **fst**:

a) Evil Dick:

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

b) Miten ihmeessä aivosi vääntävät asian niin että ahkeruudesta rangaistaan?

###

c) Jos jokaista extra-tuhateuroista kohti joutuu palauttamaan 400 euroa niin se ei mielestäsi ole rankaisemista? Tai jos tienaan 9100 euron sijasta 9300 ja joudun silloin palauttamaan 400 euroa niin kannattiko minun käydä töissä tienaamassa tuo extra 200?

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

d) Edelleen, se opintuki ei ole tarkoitettu hyvätuloiselle töissäkäyvälle opiskelijalle automaattisena "ilmaisena" rahana. Se on tarkoitettu avuksi niille jotka eivät muuten millään pärjäisi.

###

e) Älä nyt viitti jauhaa tuollaista paskaa mihin et itsekkään usko. Opintotuki on tukea opiskeluun, ja defaulttina sen nostaa aivan varmasti yli 95% opiskelijoista.

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

f) Asiahän vaan näyttää olevan niin kamala sen vuoksi että: "kun toikin saa, niin mäkin haluan".

###

g) Et ilmeisesti ymmärrä miten ihmiset toimivat. Jos tarjolla on ilmaista rahaa vaivatta, tai vähän enemmän rahaa vielä niin että joudut sen eteen raatamaan tuplasti, niin suurin osa valitsee tuon ilmaisen rahan. Tilanteen ei kuitenkaan tarvitsisi olla näin vaan tulorajoja muuttamalla voitaisiin saavuttaa hyödyt jotka jo aikaisemmin kuvailin.

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

h) Sitäpaitsi kuten viestissäsi toteat, se rahallinen palkka ei ole ainoa hyöty työssäkäymisestä, vaan siitä saa myös ("arvokasta") työkokemusta.

###

i) Eli opiskelijoiden pitäisi käydä ilmaiseksi töissä jotta saisivat tätä kokemusta? Varmasti moni vaivautuu 8h koulupäivän jälkeen lähtemään illaksi vielä ilmaiseksi duuniin hankkimaan kokemusta.. Kyllä duunari on palkkansa ansainnut, miksi tilanne olisi opiskelijan kohdalla jotenkin eritavalla? Koska sinä haluat pakonomaisesti takertua muinaisiin tulorajoihin?

j) Kerroppa nyt mitä haittaa siitä olisi jos tulorajoja nostettaisiin?

Nimimerkki **fst** vastaa yksityiskohtaisesti puhuttelemalla ensin **Evil Dickiä** nimeltä (esimerkki 7a) ja sen jälkeen lainaamalla useita katkelmia tämän viestistä erikseen. Ensimmäinen välilajennus on kysymys (esimerkki 7b), johon **fst** vastaa uusilla kysymyksillä (esimerkki 7c). Kaksi seuraavaa välilajennusta (esimerkit 7d ja 7f) ovat **Evil Dickin** väitelauseita, joihin **fst** vastaa omilla vastaväitteillään (esimerkit 7e ja 7g). Viimeiseen välilajennukseen (esimerkki 7h) hän vastaa vastakysymyksillä (esimerkki 7h). Aivan viestin lopuksi seuraa erikseen uusi topiikin käsittelyä laajentava kysymys siitä, mitä haittaa opintotuen tulorajojen nostamisesta olisi (esimerkki 7i).

Esimerkin 7 kautta tulee ilmi monta asynkroniselle välitteiselle vuorovaikutukselle tyypillistä piirrettä. Tavallista on se, että muutama keskustelija vie keskustelua johonkin suuntaan ja suurin osa keskustelijoista seuraa sivusta kirjoittaen viestiketjuun yhdestä kahteen viestiä. Kun kirjoittaja lainaa lyhyen tai osittaisen kohdan, niin hän pystyy tarkemmin yksilöimään mihin viestinsä hän on vastaamassa, mitä hän haluaa tarkentaa tai mihin hän väittää vastaan. Lainaamalla vain yksittäisen lauseen viestistä kirjoittaja myös käyttää valtaa, sillä kontekstistaan irrotettu lausuma saa helposti merkityksiä, joita sillä ei ole alun perin ollut. Tavallista on myös se, että jos keskustelijat ovat tiettyä mieltä tietystä asiasta, he eivät muuta näkökantaansa vaikka asiaa perusteltaisiinkin. ”Musta tuntuu” on vahvempi argumentti kuin tieto.

4.1.4 Vuorottelujäsennys ja topiikin jatkaminen

Topiikin jatkamista tarkastellessaan Kääntä (2014) on tulkinnut vuoron toiminnan siten, että jos annetussa tehtävässä esitettyyn kysymykseen vastataan, niin kyseessä olevan vuoron toiminta jatkaa aihetta lisäämällä siihen sisältöä, tarkentamalla sitä tai olemalla samaa mieltä sen kanssa. Mikäli aloitusvuoro jää huomiotta, toiminta on vapaampaa vastaamista keskusteluun. (Kääntä 2014: 557–558.)

Tämän jaottelun pohjalta koko aineistoni voisi tulkita itsenäisemmäksi vastaamiseksi, sillä Kääntä'n aineisto on institutionaalista vuorovaikutusta ja omani vapaamuotoista keskustelua. Keskustelun 7 osanottajilla ei ole erityistä syytä olla samanmielisiä ja rakentaa yhteisymmärrystä. Koska aineistossani on vain yksi ensimmäisen tason vuoro, ei topiikin jatkamisesta ensimmäisen tason vuorojen kautta voi sanoa paljoakaan. Aineistoani onkin mielekkäämpää tutkia sen kannalta, miten topiikkia jatketaan vuoroissa ylipäätään ja miten keskustelijat säilyttävät koherentin tulkinnan keskustelusta.

Keskusteluketjussa 7 on kaksi pääasiallista topiikkia eli opintotuen tulorajat ja kulttuuriministeri Tanja Saarela. Opintotukea käsittelee 39 viestiä ja Tanja Saarelaa käsittelee 12 viestiä. Kahdessa viestissä käsitellään molempia aiheita. Katson, että opintotukea käsittelevät viestit huomioivat aloitusviestin topiikin tasolla, jolloin vuorossa tapahtuva toiminta tavalla tai toisella jatkaa esiin otetun aiheen käsittelyä. Nämä viestit ovat tulkittavissa aiheeseen liittyviksi topikaalisen johdonmukaisuuden kautta. Tanja Saarelaa käsittelevät viestit puolestaan ovat itsenäisempää vastaamista eli joko yritys vaihtaa aihetta tai keventää keskustelun sävyä. Aineistossani on havaittavissa mielenkiintoinen yhtäläisyys viestin topiikin ja siteeraamisen välillä. Kun keskustelun aiheena ovat opintotuen tulorajat, siteerauksia käytetään usein. Kun aiheena on ministeri Saarela, niitä käytetään huomattavasti harvemmin.

Asynkronisen verkkokeskustelun tutkimukset ovat kohdanneet analyysin ongelmia sellaisissa tilanteissa, joissa toisen viestin kirjoittaja (*second poster*) kirjoittaa keskusteluun viestin, joka ei millään tavoin liity ensimmäisessä viestissä esiteltyyn asiaan tai aiheeseen. Tällaisessa tapauksessa tutkija voi tunnistaa vierusparin jälkijäsenen vasta silloin, kun kirjoittaja vastaa selvästi esitettyyn kysymykseen. (Savolainen 2019: 538.) Omassa tutkimuksessanikin ketjun toinen viesti on aiheeseen liittymätön vastaus. Ensimmäiset neljä Saarelaa koskevaa viestiä sijoittuvat heti aloitusviestin jälkeen ja muodostavat oman pienoisketjunsä aiheesta. Parenteesia seuraava ensimmäisen tason vuoro (katso esimerkkiä 2) palauttaa keskustelun jälleen opintotuen tulorajoihin. Analysoin seuraavaksi aloitusviestiä seuraavan parenteesin kokonaisuudessaan.

8)

Nimimerkki **Tory**:

Kai tuonkin on pakko välillä kerjätä tyhmiltä ihmisiltä (jotka siis lukevat tuollaiset sanomiset ja ottavat ne todesta) kehuja ja kerjätä heitä puolelleen, kun on muuten maineensa pilannut.

Ketjun aloitusviestin jälkeinen viesti eli esimerkki 8 on muodoltaan ei vastaus -vastaus. Ei vastaus -vastaus on lausuma, joka ei käsittele viestissä esitettyä kysymystä (Savolainen 2019: 534 -535). Tästä alkaa neljän viestin mittainen Saarela-aiheinen parenteesi. Viestien kirjoittamisen aikaan ei ollut tiedossa, onko kyseessä parenteesi. Aihe olisi voinut siirtyä kokonaankin Saarelaan ja mahdollisesti tulla siirretyksi omaksi ketjukseen. Päätelmän välisekvenssistä voi tehdä vasta kun ketjun on lukenut kokonaisuudessaan. Saarela-aihe jatkuu ketjussa myös tämän jälkeen.

Vaikka viestin aihe vaihtuukin opintotuen tulorajoista niiden nostoa ehdottaneen ministerin arvosteluun, on viesti kuitenkin topikaalisesti sidoksissa aloitusviestiin. Kummassakin viestissä mainitaan ministeri Saarela, esimerkissä 8 se tapahtuu demonstratiivipronominin *tu* avulla. Viestissään nimimerkki **Tory** kertoo mielipiteensä siitä, mistä Saarelan ehdottamassa opintotuen tulorajojen nostossa on hänen mielestään kysymys.

9)

Nimimerkki **Tiephoon**:

a) Miten niin pilannut?

b) Kampelahan on suosionsa huipulla, Iltalehden suuri lukijapolvi äänestää Tanjan vaikka presidentiksi. :P

Parenteesin toisen viestin alku eli esimerkki 9a kyseenalaistaa edellisen viestin väitteen Saarelan maineen pilaantumisesta esittämällä vastakysymyksen *Miten niin pilannut?* Sen jälkeen viestin kirjoittaja **Tiephoon** jatkaa kertomalla, että ministerihän on suosionsa huipulla ja että hänet voitaisiin äänestää vaikka presidentiksi (esimerkki 9b). Viestin humoristista tulkintaa tukevat sekä

ministeri Karpelan sukunimestä tehty väännös *Kampela* että viestin lopussa oleva kieli poskessa hymyilevä hymiö.

10)

Nimimerkki **Eleros**:

a) Hausikintahan on, että Vikasa ei päättä opintotukiasioista, vaan opintotuki asiat kuuluvat opetusministerille ja valtioainvarain ministerille, eikä kulttuuriministerin sana siinä paljoa paina.

b) Turhaa äänien kalastelua mielestäni moinen lausunto Vikasalta, kun ei kuiteskaan tee mitää asian eteen.

Esimerkin 10 kirjoittaja **Eleros** vastaa muistuttamalla muita keskustelun osallistujia siitä, että kulttuuriministeri ei päättä opintotuesta kommentillaan *Hausikintahan on, että Vikasa ei päättä opintotukiasioista[--]* (esimerkki 10a). Sitten kirjoittaja jatkaa ministeri Saarelan arviointia ja lopettaa viestinsä toteamukseen *Turhaa äänien kalastelua mielestäni moinen lausunto Vikasalta, kun ei kuiteskaan tee mitää asian eteen* (esimerkki 10b). Tällä viimeisellä lauseella hän vastaa sekä ensimmäisen viestin väitteeseen *Ihan järkipuhetta tuolta horolta kerrankin* (esimerkki 1c) että parenteesin ensimmäinen viestin (esimerkki 8) väitteeseen yrityksestä kerjätä ihmisiä puolelleen. Tässäkin viestissä on ministeri Saarelan nimeen liittyvää sanaleikkiä *Vikasa* eli ministerin aiemmat nimet Vienonen ja Karpela yhdistettynä nykyiseen nimeen Saarela.

11)

Nimimerkki **Ginnungagap**:

Jep, aika hyvä yritys nostaa omaa suosiota nuorten keskuudessa aihealueella joka ei kuulu omaan tonttiin.

Paranteesin neljäs (esimerkki 11) vuoro suhteutuu edelliseen vuoroon siten, että sen kirjoittaja **Ginnungagap** ilmaisee samanmielisyytensä siitä, että opintotuki ei kuulu kulttuuriministerille. Samanmielisyys ilmaistaan sanan *jep* avulla. Itsenäistä seuraaviin vuoroihin suhteutuvaa osaa ei tässä viestissä ole. Tämän vuoron jälkeen parenteesi katkeaa ensimmäisen tason vuoroon.

Osa muista Saarela-aiheisista viesteistä sijoittuu kohtiin, joissa viestillä saattaisi olla sovitteleva tehtävä ja yritys katkaista alkava riitely suuntaamalla huomio toiseen aiheeseen. Keskusteluketjun lukeminen loppuun asti osoittaa, että mikäli aiheenvaihdolla on yritetty liennyttää riitelyä, ei siinä ole onnistuttu.

12)

Nimimerkki **HeatSphere**:

###

Nimimerkki **AdamPrew**:

a) Karpela on aina Karpela.

###

b) Väittämäsi on täysin väärä. Ennen tuo Karpela oli Vienonen ja nyt se on Saarela! =P.
[--]

Esimerkissä 12 nimimerkki **Heatsphere** lainaa kirjoittajan **AdamPrew** viestiä (esimerkki 12a) ja vastaa Saarela-aiheeseen. Humoristista tulkintaa tukee viittaus ministeri Saarelan nimenvaihdoksiin ja hymiö viestin lopussa (esimerkki 12b).

Northin (2007) mukaan keskusteluketjuissa ei ole olemassa toverillista hiljaisuutta. Mitä pidempään keskustelusäikeeseen ollaan vastaamatta, sitä nopeammin se tippuu näkyvistä pääsivulta ja katoaa olemasta huomion kohteena. Viestiketjuun sisältyvän humoristisen sananvaihdon voi nähdä palvelevan keskustelun faattista funktiota pitämällä tietyn keskustelunaiheen mukana pelissä. Osuvaa huumoria arvostetaan ja humoristinen ”välisekvenssi” saattaa jatkua pitkän aikaa. Humoristisia yhteisrakenteita käyttämällä muodostuva tekstuaalinen koheesio auttaa rakentamaan ja ylläpitämään ryhmän sisäistä koheesiota. (North 2007: 553.)

4.2 Muita aiemman vuoron huomiointikeinoja

Tässä alaluvussa käsittelen muita aiemman vuoron huomiointikeinoja kuin siteeraamista. Näitä ovat muun muassa toisen kirjoittajan huomiointi puhuttelun avulla, seuraavan puhujan valinta sekä sana- ja lausetason toisto.

4.2.1 Aiemman vuoron huomiointi puhuttelun avulla

Toisen kirjoittajan huomio voidaan kiinnittää aiempaan viestiin puhuttelemalla viestin kirjoittajaa nimeltä tai linkittämällä tämän profiiliin keskustelupalstalla. Jos viestiin sisältyy kysymys ja kysymys on suunnattu jollekulle tietylle kirjoittajalle, se käy ilmi puhuttelun, lainauksen tai puhuttelun ja lainauksen yhdistelmää käyttämällä. Puhuttelut luovat keskusteluun koherenssia ja niiden avulla kirjoittajan on helppo nostaa esiin se henkilö, jonka huomion haluaa kiinnittää. (Schönfeldt–Golato 2003: 249.)

Silloin kun kyseessä on vastaus edelliseen viestiin tai kirjoittajan nimi mainitaan lainauksen sisällä, kirjoittajan voidaan viitata myös sanoilla *sinä* ja *sä*. *Sinä*-sanaa voidaan edelleen tarkentaa substantiiveilla ja adjektiiveilla. Samassa viestissä voidaan käyttää useampaa eri huomiointitapaa. Aineistossani on useita tapauksia, joissa viesti on tarkoitettu tietylle nimimerkille. Kahdessa niistä edellisen viestin kirjoittajaa puhutellaan nimeltä ilman, että kyseistä kirjoittajaa lainattaisiin viestissä. Molemmissa on sama kirjoittaja **Outzi** ja molemmat viestit vastaavat suoraan viestiketjun jatkoksi.

13)

Nimimerkki **Outzi**:

Grigori tuossa olisi itseasiassa järkeä

Esimerkissä 13 **Outzi** vastaa ketjuun ja kommentoi aiemmin kirjoittaneen nimimerkin **Grigori** mielipidettä siitä, että opintotuen tulorajat pitäisi poistaa kokonaan. Viesti on sekä puhuttelu nimimerkille **Grigori** että samanmielinen kannanotto topiikin aiheeseen.

14)

Nimimerkki **Outzi**:

evil dick, NE VITUN RAHAT MENEVÄT NS NORMAALIIN ELÄMÄÄN. [--]

Esimerkissä 14 kirjoittaja **Outzi** vastaa viestiketjun jatkoksi ja aloittaa puhuttelemalla edellisen viestin kirjoittajaa nimeltä. Edellisen viestin kirjoittanut nimimerkki **Evil Dick** on oman vuoronsa lopuksi esittänyt väitteen *Mikä siinä on vaikea käsittää, ei sitä opintotukea sulle makseta että sä pääset johonkin v***n sedulaan juomaan siideriä*. **Outzi** puhuttelee häntä nimeltä ja kommentoi, mihin opintotukea käytetään. Viestissä käytetään puhuttelun lisäksi myös toistoa edellisen viestin huomioimiseen. Viestistä on huomattavissa se, että aggressiivinen puhetapa ja tunteet tarttuvat.

Toinen tapa puhutella aiemman viestin kirjoittajaa on käyttää pronominia *sinä* ja sen mahdollisia attribuutteja.

15)

Nimimerkki **fst**:

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

a) Omasta mielestäni nykyinen systeemi on juuri oikea, tällä kustannetaan jo riittävästi opiskelijavässyköiden elämää. (Ja kyllä, opiskeluni jatkuu edelleen...)

###

b) Mutta sinä opiskelijavässykä et ymmärrä sitä että nykyisillä tulorajasysteemeillä tehdään luultavasti enemmän haittaa kuin hyötyä.

Ketjun aloittaja **fst** lainaa omassa viestissään nimimerkin **Evil Dick** kommenttia, jota ei ole suunnattu hänelle itselleen vaan nimimerkille **Outzi**. Nimimerkki **Evil Dick** on esittänyt nimimerkille **Outzi** väitteen, jonka mukaan [---] *nykyinen systeemi on juuri oikea, tällä kustannetaan jo riittävästi opiskelijavässyköiden elämää* (esimerkki 15a). Nimimerkki **fst** ehtii omalla vuorollaan näiden kahden kirjoittajan väliin ja kommentoi **Evil Dickille** käyttämällä *sinä*-pronominiä ja toistamalla tämän opiskelijuutta koskevan ilmauksen *opiskelijavässykä*. Aineistossani on tavallista, että opiskelijuuteen liitetyt adjektiivit ja substantiivit ovat sävyiltään negatiivisia.

16)

Nimimerkki **Evil Dick**:

###

Nimimerkki **fst**:

a) [--] Niin yritä nyt ressurka tajuta että voi tehdä tiukkaa löytää alan hommia mistä voisi tienata kuussa alle 505 ja kesällä alle 1500 kuussa. [--]

###

b) Voi pientä. Jos niitä töitä voi opiskelun ohessa tehdä niin paljon, miksi sitä opintotukea pitäisi nostaa? [--]

Toista kirjoittajaa voi puhutella myös käyttämättä *sinä*-pronominia tai ilman, että mainitsee toisen kirjoittajan nimeä. Ketjussa on jatkunut pidempään pidempi sananvaihto kahden kirjoittajan eli ketjun aloittaneen nimimerkin **fst** sekä nimimerkin **Evil Dick** välillä. Keskusteluketjun loppupuolella näiden kahden keskinäinen sävy ei enää ole neutraali. Nimimerkki **fst** on jo aiemmin puhutellut **Evil Dickiä** tämän kolmannelle osapuolelle kohdistamalla ilmaisulla *opiskelijavässykkä* (ks. esimerkki 15). Hän on jatkanut tämän puhuttelua toisella sävyltään negatiivisella ilmaisulla *ressurka* (esimerkki 16a). **Evil Dick** puolestaan lainaa nimimerkin **fst** kommenttia ja kirjoittaa tälle vastakommentin käyttämällä selkeästi vähätteleväksi tarkoitettua ilmaisua *Voi pientä* (esimerkki 16b). Toista kirjoittajaa siis puhutellaan myös edeltävän lainauksen avulla, josta käy ilmi kenen viestiä lainataan.

4.2.2 Sana- ja lausetason toisto

Toisen kirjoittajan viestiä toistamalla asynkronisen keskustelun osallistuja voi osoittaa huomioineensa edellisen vuoron. Toistaminen voi sekä pitää yllä että edesauttaa aiheen käsittelyä, sillä toisto tuo esiin jotain puolia aiheesta ja häivyttää toisia. Tiettyjä elementtejä toistamalla kirjoittaja voi myös vaikuttaa siihen, millaista toimintaa hänen vuoronsa edustaa muiden osallistujien näkökulmasta. (Kääntä 2014: 575; Kääntä 2011: 82, 84.) Toisto on yksi keinoista, joiden avulla keskustelijat huolehtivat siitä, että muut keskustelijat pystyvät rikkoutuneesta vuorottelusta huolimatta sijoittamaan omat vuoronsa oikein keskusteluun (Kääntä 2011: 87).

Toistaminen on keino, jolla kirjoittaja voi tehdä viestinsä helpommin tulkittavaksi sekä sana- että aihetasolla. Pintatason leksikaalinen koheesio luo tekstiin sidosteisuutta sanaston tasolla toistamalla samantyyppisiä sanoja. (Kääntä 2011: 74.) Sanatason toistolla kirjoittajan on mahdollista tuoda esiin ne aiheet, joita hän tahtoo painottaa tai mitkä aiheet ovat hänen mielestään keskustelun etenemisen kannalta oleellisia. Leksikaalisen toiston avulla on mahdollista muuttaa aihetta, jota käsitellään ketjussa. Näin kirjoittajan oma vuoro voi vaikuttaa siihen, mikä toiminta seuraavaksi alkaa. (Kääntä 2011: 82.)

Toistoa käytetään toisen kirjoittajan viestin huomiointiin sekä niissä viesteissä jotka siteeraavat toista viestiä että niissä viesteissä jotka eivät siteeraa. Toistoa voi olla sana- tai lausetason toisto. Toistoa voi esiintyä myös aiheen tasolla. Aineistoni 50 viestistä ainoastaan yksi käyttää pelkkää toistoa aiemman viestin huomiointiin. Viesteissä, jotka siteeraavat toista viestiä luonnollisestikin toistetaan jonkin mittainen osa toisen tekstistä. Tämä luku ei kuitenkaan käsittele siteeraamalla huomiointia.

Aineistossani on kertynyt opiskeluun liittyvien topiikkien ympärille toistuvia rakenteita ja teemoja, joita toistetaan kautta keskustelun.

- Työn tekeminen ilmaiseksi: *Tuskin kukaan jaksaa tehdä töitä 100 euroa kuussa palkalla, [--] on aika helvetin tyhmää tehdä töitä ilmaiseksi ja suurin osa opiskelijoista tämän tajuaa, palkka on silti niin pieni, että kaikki menee mitä saat käteen, [--] jokaisesta tonnista minkä tässä vaiheessa vuotta tienaa, menettää sen 430 euroa tukia ja maksaa verot, niin eipä se rahallisesti niin kovin kannata.*
- Opintotuen riittämättömyys: *Joo, mutta se on kato aika epämiellyttävää kun tuet + palkka on silti niin pieni, että kaikki menee mitä saat käteen, [--] se 100e ylimääräistä menee niin vitun nopeesti kaikkeen tarpeelliseen ettet huomaakaan, Opintotuki riittää tällähetkellä juuri ja juuri peruselämiseen, Opintotuki on kyllä naurettavan pientä - varsinkin alle 20v opiskelijoilla, Elämiseen jäävä osuus: 38-48€/kk. Jee!, En kyllä ymmärrä miten opiskelijat tulevat toimeen niillä rahamäärillä mitä saavat*
- Tanja Saarelan nimiväännökset: *Kampela, Vikasa, ex-Karpela, Karpelan Saarela*

Miltei sanasta sanaan samanlaisena toistettava aines luo yhteenkuuluvuutta aloitusvuoron ja siihen liittyvien vuorojen välille. (Kääntä 2011). Vuorojen tulkinta toisiinsa liittyviksi selviää toiston ohella myös käsiteltävästä aiheesta. Aloitusvuorossa ja siihen viittaavassa vuorossa voi olla samankaltaisuuksia esimerkiksi sanastossa ja keskustelun laajemmassa aihepiirissä. (Kääntä 2014: 575.)

Toistoa esiintyy verkkokeskustelussa pääasiassa kolmella tavalla. Keskustelunaiheen kysymyksiä voidaan toistaa joko sellaisenaan tai vain osia niistä. Tällöin toisto sijoittuu viestin ja vuoron alkuun. Vastausviesteissä voidaan toistaa omaa vuoroa edeltävän ja muiden sitä edeltävien viestien osia. Tällainen toisto on usein suoran sitaatin muodossa. Kolmas toiston esiintymistyyppi on oman sanoman toistaminen. Oman sanomansa toisto ei tosin ole keskustelun sekventiaalisuuden ja keskustelun vierusparirakenteen kannalta relevanttia, koska se ei lisää keskustelun johdonmukaisuutta. (Kääntä 2011: 81).

17)

Nimimerkki **fst**:

###

Nimimerkki **Evil Dick**:

a) Omasta mielestäni nykyinen systeemi on juuri oikea, tällä kustannetaan jo riittävästi opiskelijaväessyköiden elämää. (Ja kyllä, opiskeluni jatkuu edelleen...)

###

b) Mutta sinä opiskelijavässykkä et ymmärrä sitä että nykyisillä tuloajasysteemeillä tehdään luultavasti enemmän haittaa kuin hyötyä.

Esimerkeissä 15 ja 17 on käsiteltyä sama viesti kahdesta eri näkökulmasta. Esimerkissä 15 analysoin viestiä puhuttelun näkökulmasta. Esimerkissä 17 analysoin samaa viestiä toiston näkökulmasta. Siitä voidaan havaita, miten toisto on myös omassa aineistossani hyvin tavallinen tapa koherenssin luomiseen viestien välillä.

Nimimerkki **Evil Dick** on aiemmin keskusteluketjussa esittänyt nimimerkille **Outzi** väitteen, jonka mukaan *[---] nykyinen systeemi on juuri oikea, tällä kustannetaan jo riittävästi opiskelijavässyköiden elämää* (esimerkki 17a). Nimimerkki **fst** vastaa puolestaan **Evil Dickille** lainaamalla tämän viestiä ja toistamalla omassa kommentissaan samaa ilmaisua (esimerkki 17b). Aiempaa sanatason toistoa näillä kahdella kirjoittajalla on ollut *höpöttäminen* (aiemmissä esimerkeissä 2, 3 ja 4). Aiheen tason toistoa puolestaan ovat olleet sekä työssäkäynnin tarpeellisuus että tuloajojen riittävyys. Keskustelu on tässä vaiheessa junnannut paikallaan jo jonkin aikaa ja voisi sanoa, että oman sanoman toistaminen ei vie keskustelua eteenpäin.

4.2.3 Diskursiivinen koherenssi ja kontekstiin tukeutuminen

Judit Lapadatin mukaan diskursiivinen koherenssi tarkoittaa keskustelun osanottajien kokemusta siitä, että keskustelu “pysyy kasassa” (Lapadat 2007: 64). Taaksepäin keskustelussa viittaavia koherenssia lisääviä diskurssinmerkitsimiä ovat viittaus viestin otsikossa tai alaotsikossa, toisen kirjoittajan huomioiminen ja lainausten käyttö. Tekstinsisäisiä koherenssin keinoja ovat kontekstin huomioiminen ja aiheesta poikkeamisen eksplisiittinen merkitseminen. (Lapadat 2007: 73–74.)

Eteenpäin suuntautuvia koherenssin osoittamisen keinoja ovat kysymykset, paitsi retoriset kysymykset joihin kirjoittaja itse vastaa. Eteenpäin suuntautuvia koherenssin osoittamisen keinoja ovat myös kommentit, jotka ovat muodoltaan kysymyksiä kuten esimerkiksi *Voiko tämä olla edes totta?* silloin kun kysymys on ironisessa tai argumenttia pehmentävässä funktiossa. (Lapadat 2007: 73–74.)

Käännän mukaan kirjoitettu kysymys ei edellytä vastausta. Sen sijaan kirjoitettu kysymys antaa mahdollisuuden kirjoittajalle esittää oma tulkintansa keskustelun aiheesta. Retorinen kysymys ja siihen vastaaminen itse ovat rakennuspalikoina keskusteluun, joka huomioi keskustelun ei-reaaliaikaisuuden ja keskustelijoiden keskinäiset suhteet. (Kääntä 2016: 58.)

18)

Nimimerkki **Ulmus**:

Millos ne seuraavat vaalit olikaan ...

Esimerkin 18 kirjoittaja eli nimimerkki **Ulmus** esittää kysymyksen vaalien ajankohdasta ja jatkaa näin ketjun alun parenteesissa esille otettua Tanja Saarela -aihetta. Esimerkki on muodoltaan vierusparin etujäsen. Keskustelun kuluessa kukaan ei vastaa hänen kysymykseensä. Viesti myös loppuu kolmeen pisteeseen, joten on syytä olettaa, että muut keskustelun osallistujat tulkitsevat kysymyksen retoriseksi. Vuoro suhteutuu edellisiin vuoroihin siten, että se aiheellaan jatkaa jo esiin otettua aihetta.

Kysymys–vastaus-vieruspari, jonka retorinen kysymys mahdollistaa (eli itse kysyminen ja siihen vastaaminen) on luonteenomaista myös monille muille monologisen kielenkäytön muodoille. Asynkronisen keskustelun vuoro voidaan kuvata myös toiminnan jatkumisen eli progressiivisuuden kautta. Tällöin retorinen kysymys liittyy yksittäisen vuoron osaksi laajempaa keskustelukontekstia. (Kääntä 2016: 39–41.)

Monet keskusteluun osallistumisen tavat kuten kommentit, vitsit ja niin edelleen saattavat viitata eteenpäin eli niillä on vaikutusta siihen, mitä toiset mahdollisesti sanovat seuraavaksi. Tekstissä eteenpäin viittaavat osiot tulevat tyypillisesti näkyviin vasta välitteisen vuorovaikutuksen transkriptiota lukemalla ja tutkimalla viestejä, jotka viittaavat taaksepäin keskustelussa. Taaksepäin viittaavien viestien avulla näkee sen, mitkä esiin nostetuista keskustelunaiheista pääsevät jatkumaan. Kysymyksen esittäminen on poikkeus eteenpäin viittaavien diskurssinmerkkien joukossa, sillä kysymyksen esittäjä pyytää vastausta johonkin ja saa aikaan tai ainakin yrittää saada aikaan keskustelun suunnan muuttumisen. (Lapadat 2007: 73–74.)

Esimerkin 18 kysymyksen retorisuus voi johtaa toiset lukijat miettimään joka vaaleja edeltävää tärkeiden asioiden esiin ottamista ja sitä, että niille asioille ei kuitenkaan tehdä mitään. Halutessaan muut keskustelun osanottajat voisivat vastata kysymykseen vaalien ajankohdasta tai käyttäytymisestä vaalien alla, mutta kukaan ei kuitenkaan näin tee. Ehkä yhtäältä siksi, että kysymys tunnustetaan vaivatta retoriseksi ja toisaalta siksi, että keskustelun pääaiheena ovat opintotuen tulorajat. Kysymys on analysoitavissa retoriseksi myös sen jälkeen kun koko keskusteluketjun transkriptio on luettu. Tällöin selviää, että kysymys ei ole eteenpäin suuntautuva koherenssin osoittamisen keino.

Keskusteluketjun yhdessä vuorossa kirjoittaja voi viedä aiheen käsittelyä eteenpäin. Tämän voi tehdä esimerkiksi laajentamalla toisen kirjoittajan vastausta omilla lisäyksillään ja kertomalla omia näkemyksiään muihin aiemmin esitettyihin kysymyksiin. Koska siirtymän mahdollistavaa kohtaa ei asynkronisessa vuorossa ole, yhdessä vuorossa voi vastata useampaan kuin yhteen kysymykseen ja avata uusia keskustelun aiheita. Moniosaisissa vuoroissa tulevat esiin keskustelun osallistujien

erilaiset tavat vastata keskustelun aiheisiin sekä se, miten he suhteuttavat oman vuoronsa osaksi laajempaa keskustelua. (Kääntä 2014: 557–558.)

19)

Nimimerkki **HeatSphere**:

###

Nimimerkki **AdamPrew**:

a) Karpela on aina Karpela.

###

b) Väittämäsi on täysin väärä. Ennen tuo Karpela oli Vienonen ja nyt se on Saarela! =P

c) Mutta joo, mielestäni saisi kyllä noita tulorajoja nostaa edes hiukan. Moni opiskelija joutuu jättämään työvuoroja väliin ettei ylitä sitä 505 euroa parilla kympillä ja joutu siksi palauttamaan yhden kuukauden tukia. Pitää silti muistaa, että nuo tulot tarkistetaan vuositasolla. Jos siis nostaa kaikki 9 kuukautta tukia, saa sen vuoden aikana tienata 9090€.

d) Itse olen pysnyt elämään aika lailla kituuttamatta laittamalla kesätöistä säästöön talvenvaralle. Tässä kuitenkin oma erittelyni mistä myös näkee miten "hyvin" nykysysteemillä tulisi toimeen ilman opintolainaa/säästöjä/työntekoa opintojen ohessa.

tuki 430 €/kk

vuokra -300€

nettimaksu -32€

puhelinlasku -10 - 20€

safkat koululla -40€

e) Elämiseen jäävä osuus: 38-48€/kk. Jee!

Esimerkin 19 viesti havainnollistaa monimuotoisessa rakenteessaan Käännän (2014) näkemystä multifunktionaalisuudesta. Se sisältää myös Lapadatin (2007) tarkoittamia sekä eteenpäin että taaksepäin viittaavia osioita. Lisäksi esimerkki on aloitusviestin (esimerkki 1) ohella ainoa viesti koko keskusteluketjussa, joka käsittelee ketjun molempia aiheita eli opintotukea ja ministeri Tanja Saarelaa.

Viestin kirjoittaja **HeatSphere** lainaa toisen kirjoittajan eli nimimerkin **AdamPrew** viestiä ja vastaa Saarela-aiheeseen (esimerkit 19a ja 19b). Saarela-aiheen osuus ja sen humoristiset yhteisrakenteet on jo aiemmin käsitelty erikseen esimerkissä 12. Karpela-kommentti (esimerkki 19a) ja sen vitsikäs vastaus (esimerkki 19b) voidaan nähdä Lapadatin tarkoittamana eteenpäin suuntautuvana koherenssin osoittamisen keinona.

Seuraavan vastauksen alun *mutta joo* -ilmaus (esimerkki 19c) kiinnittää huomion siihen, että aihe vaihtuu. **HeatSphere** tarkentaa vielä tulorajojen nostoa koskevaa vastaustaan muistuttamalla siitä, että tulot tarkistetaan vuositasolla eikä kuukausittain. Opintotuen tulorajakeskustelu jatkuu keskusteluketjun seuraavassa viestissä, jossa nimimerkki **Evil Dick** lainaa tätä nimenomaista kohtaa ja kommentoi sitä. Tämä on esimerkkinä taaksepäin viittaavasta koherenssin osoittamisen keinosta, jonka voi havaita vasta koko ketjun lukemisen jälkeen.

Vastauksensa seuraavassa osassa **HeatSphere** kertoo omasta taloudellisesta tilanteestaan ja esittelee hyvin seikkaperäisesti kuukausittaiset menonsa (esimerkki 19d). Tämän jälkeen seuraa vielä topiikkia haastava jälkilaajennus *Elämiseen jäävä osuus: 38-48€/kk. Jee!* (esimerkki 19e), joka on kontekstissaan helposti tulkittavissa sarkastiseksi. **HeatSphere** orientoituu useisiin keskusteluketjun viesteihin, ja kokonaisuudessaan viestin vastaukset ovat hyvin monimuotoisia.

20)

Nimimerkki **_Jingo_**:

no eipä tossa jää kauheesti kuukaudeksi tienattavaks jos nostan sen 6000e(netto) kesälomilla liksaa. noin 343e(netto) saa nostaa sitten tukikuukausilta. aika köyhää jotten sanoisi. ja kyllä nuo kesäloma rahat joutuu käyttämään suurimpiin hankitoihin.
edit: helsingissa asuminen ei ole sitten kovinkaan ilmasta..

Keskustelun koherenssissa on kaksi tasoa eli globaali ja lokaali. Lokaalinen koherenssi liittyy ympäröivään tekstiin ja erilaisiin diskursiivisiin strategioihin. Globaali koherenssi liittyy laajempaan asiayhteyteen, tapahtumakontekstiin ja taustatietoon. (Örnberg Berglund 2009: 28.)

Esimerkki 20 on loppupuolelta keskustelua. Nimimerkin **_Jingo_** ainoa viesti keskusteluketjuun ei vastaa aloitusviestiin vaan edeltävään keskusteluun siitä, kuinka paljon tai vähän voi tienata. Se on muodoltaan vierusparin jälkijäsen, jonka suhteen muuhun keskusteluun voi tulkita lähinnä keskustelun globaalin koherenssin eli opintotuen tulorajoja käsittelevän kontekstin avulla. Lokaalia koherenssia edustaa se, että viesti ylipäätään on keskusteluketjun jatkona.

Kun kyseessä on institutionaalinen verkkokeskustelu, niin aloitusvuoron huomioiminen käy ilmi usein ainoastaan vuoron sijoittelusta käynnissä olevaan keskusteluketjuun. Se on riittävä johdonmukaisuutta eteenpäin vievä tulkintavihje. (Örnberg Berglund 2009: 54–55.) Analysoimani keskusteluketju ei ole institutionaalista verkkokeskustelua, mutta vapaammassa verkkokeskustelussa pelkkä vuoron asemointi ketjun jaksoksi riittää osoittamaan sen suhteen muuhun keskusteluun.

Sellaisten vuorojen osalta, joiden suhde keskustelun aloitusvuoroon ei ole selkeästi ilmaistu kirjoittajat nojautuvat kontekstiin viestinsä merkityksellistämässä. Viestien kirjoittajat vaikuttavat luottavan, että toiset osallistujat kykenevät suhteuttamaan muiden vuorot mielekkäiksi osiksi käytyä verkkokeskustelua ja sen aiheita. Kirjoittajat eivät tarvitse tähän yksiselitteisiä kontekstivihjeitä. (Kääntä 2014: 579.) Esimerkki 21 selventää kontekstiin tukeutumista aineistossa.

21)

Nimimerkki **Outzi**:

a) Joo, mutta se on kato aika epämukavaa kun tuet + palkka on silti niin pieni, että kaikki menee mitä saat käteen.

b) Sen jälkeen onki kiva ku tuet on tullu tilille, palkka on tullu tilille ja kohta kinutaan tukia takasin. Vaikka ennen ootki selvinny sillä 100e pienemmällä kk tulolla niin sitteko sitä pitäs alkaa maksamaan takasin ni on tiukka paikka...

c) omasta mielestä vaikka 50% nosto siihen. Opiskelijat nyt tekee muutenki ilta/vkonloppu töitä, niin ei pitäs valmistumisaikaan kauheasti vaikuttaa. Palkkaa vaan tulee helposti "liikaa"

Keskusteluketjussa on tähän mennessä käyty keskustelua siitä, pitäisikö opintotuen olla automaattinen etuus vai voisiko sitä nostaa vain tarvittaessa. Ennen nimimerkin **Outzi** viestiä ketjun aloittaja **fst** on kommentoinut nimimerkin **Evil Dick** kysymystä *Duuniahän saa tehdä just niin paljon kuin huvittaa, mikä pakko sitä opintotukea on nostaa?* (ks. esimerkit 2c ja 3c) lainaamalla tätä omassa viestissään. Nimimerkki **Outzi** vastaa suoraan ketjun jatkoksi ja nimimerkin **fst** viestin perään. Ilmaus *Joo, mutta* vahvistaa, että kyseessä on kielteinen vastaus (esimerkki 21a). Tästä voi päätellä, että kirjoittajan vuoro on vastaus nimimerkin **Evil Dick** opintotuen korotusta vastustavaan kysymykseen eikä nimimerkin **fst** viestiin.

Outzin vastauksessa on myös vastausta tarkentava jälkilaajennus (esimerkki 21b). Sen jälkeen seuraa vielä toinen vastaus, joka käsittelee sitä, kuinka paljon opintotuen tulorajaa pitäisi kirjoittajan mielestä korottaa (esimerkki 21c). Topikaalinen johdonmukaisuus säilyy, vaikka viestissä ei lainatakaan toisten kirjoittajien vuoroja. Muut kirjoittajat ja ketjun lukijat osaavat suhteuttaa **Outzin** vuoron osaksi keskustelua ja mielipiteen ilmaisuksi nimimerkin **Evil Dick** näkemykseen, vaikka **Outzi** ei lainaakaan tämän viestiä tai puhuttele tätä eksplisiittisesti.

5 Lopuksi

Olen pro gradu -työssäni tarkastellut vuorottelujäsennystä asynkronisessa tietokonevälitteisessä keskustelussa. Vuorottelujäsennystä olen lähestynyt kysymys–vastaus–vierusparin käsitteen avulla sekä sen kautta, miten aiemmat vuorot otetaan huomioon keskustelussa. Nämä näkökulmat täydentävät toisiaan ja antavat laajemman kuvan keskustelun koherenssista kuin vierusparit tai aiempien vuorojen huomiointi yksinään.

Verkkokeskustelun osanottaja voi käyttää useita tapoja aiempien viestien huomioimiseen. Nämä keinot voivat olla osittain päällekkäisiä, esimerkiksi lainaus ja oman sanoman toistaminen. Yksi huomiointikeino ei sulje toista pois, vaan viestissä voidaan käyttää esimerkiksi puhuttelun, lainauksen ja topikaalisen toiston keinoja.

Vuorottelujäsennys ja vierusparirakenne kulkevat aiemman vuoron huomiointin ”sisällä”, sillä tavallisin aiemman viestin huomiointikeino aineistossani on lainata toisen kirjoittajan viesti joko kokonaan tai osittain. Tämä on odotuksenmukaista, sillä toisen kirjoittajan tekstin lainaaminen on olennainen osa verkkovuorovaikutusta ja auttaa luomaan kontekstia käsiteltävälle asialle.

Lainauksen ohessa muita yleisiä aiemman viestin huomiointikeinoja aineistossani ovat toisen kirjoittajan huomiointi puhuttelun avulla, seuraavan puhujan valinta sekä sana- ja lausetason toisto. Sana- ja lausetason toisto liittyy osin lainaamisen kanssa. Toistolle on huomionarvoista se, että aiemman viestin kirjoittajan viesti toistetaan kirjaimellisesti. Vaikka kirjoittajat olisivat aiheesta erimielisiä, niin lainauksessa ei esimerkiksi korjata *fatkaa* faktaksi tai tartuta siihen, että toinen on tehnyt kirjoitusvirheen.

Vieruspareja olen tutkinut Reijo Savolaisen (2019) kehittämän vierusparien laajennuskategorioinnin avulla. Aineistostani löytyi samoja laajennuksia kuin Savolaisellakin paitsi esilajennusta, johon kuuluu aiheen esittely ja esikutsu ja joka esiintyi ainoastaan ketjun ensimmäisessä viestissä. Tämä on kuitenkin aineistoni kannalta oletettavissa oleva tulos, sillä ketju käsittelee pääosin yhtä aihetta. Jos analysoitavia ketjuja olisi ollut enemmän, myös esilajennuksia olisi voinut löytyä enemmän. Savolaisen tutkimusmetodi sopi hyvin omaan aineistooni.

Aineistoni kysymystyyppien vastauksissa ei näkynyt eroa siinä, onko vastattavana kysymyksenä hakukysymys tai vaihtoehtokysymys tai muu. Retorisen kysymisen kohdalla erot tulivat esiin siinä, kohdeltiinko retorista kysymystä aitona kysymyksenä vai ei. Välitteiselle vuorovaikutukselle on

myös ominaista, että mikä tahansa lausuma (aiempi viestin osa) voidaan lainauksen avulla muuttaa kysymykseksi tai ainakin kommentoitavaksi kohdaksi johon sitten vastataan. Toinen yleinen kysymyksen laji välitteisessä vuorovaikutuksessa on se, että itse kysyy ja itse vastaa.

Savolaisen tutkimus toi ilmi jälkilaajennuksen merkityksen asynkroniselle välitteiselle keskustelulle. Savolainen huomauttaa kuitenkin, että topiikin laajentaminen voi olla kaksiteräinen miekka. Yhtäältä se saattaa auttaa keskustelijoita löytämään uusia tapoja ongelmiensa ratkaisemiseksi, mutta toisaalta myös rohkaisee heitä tuomaan keskusteluun asioita, jotka sitten vievät keskustelun sivuun alkuperäisestä aiheestaan. Jälkilaajennus jonka tarkoituksena on haastaa alkuperäistä vastausta voi myös selkeyttää vääriä tai asenteellisia vastauksia. Toisaalta vastauksen kyseenalaistaminen voi olla alkuna konfliktille, joka jälleen vie keskustelun pois alkuperäisestä aiheestaan. Aineistossani toistuvat vastausta haastavat jälkilaajennukset, jotka pysäyttävät keskustelun etenemisen ja keskustelu jää junnaamaan paikallaan.

Aiemman viestin huomiointikeinoja olen tutkinut Liisa Käännän (2016) topikaalisen johdonmukaisuuden käsitteen avulla. Käännän tutkimustulokset sopivat omaan aineistooni vain osittain. Esimerkiksi ensimmäisen tason vuoroja ei aineistossani ole kuin yksi. Tämän vuoron funktio on kuitenkin yhteneväinen Käännän havaintojen kanssa siitä, että jos keskusteluun vastataan aloitusvuoro huomioiden niin toiminta osoittaa topiikin jatkamista. Täydentävää ja tarkentavaa topiikin jatkamista esiintyy myös muissa kuin ensimmäisen tason vuorossa, mutta erimielisyyttä korostaen. Aineistoni kirjoittajat ovat enemmän erimielisiä kuin samanmielisiä eikä yhteistä keskustelupohjaa tunnuta löytävän. Aineistossani on tavallisempaa vastata toinen toisilleen kuin aloitusviestiin. Tämä johtunee siitä, että aineistoni ei ole institutionaalista vuorovaikutusta. On toki huomattava, että aineisto on määrällisesti erittäin pieni eikä siitä voi tehdä kvantitatiivisia päätelmiä.

Keskustelun muita kuin aloitusvuoroa ja ensimmäisen tason vuoroa olen tutkinut vuorottelujäsennyksen kautta kysymys–vastaus–vierusparin avulla. Myös aloitusvuoro ja ensimmäisen tason vuoro ovat vierusparin osia, mutta ne on käsitelty erikseen, koska niiden asema sekvenssijäsennyksessä on erilainen kuin muiden vuorojen.

Keskustelu koostuu vuorovaikutuksesta. Keskustelun kuluessa kysymyksiä esitetään ja niihin vastataan. Kasvokkaikeskustelussa kysymyksen preferoitu jälkijäsen on vastaus. Tietokonevälitteisessä keskustelussa vallitsee kuitenkin osin erilainen preferenssijäsennys. Keskustelun jatkuvuus ja omien viestien näkyvyys on tärkeämpää kuin suora vastaaminen. Vapaamuotoisen keskustelun kirjoittajilla ei ole yhtä suurta tarvetta pitää yllä samanmielisyyttä ja edistää keskustelun etenemistä. Tutkimukseni haasteena onkin ollut huomioitavien asioiden

päällekkäisyys vieruspareissa, vuorottelujäsennyksessä ja topiikin jatkamisessa. Tarkastelemalla toisen kirjoittajan huomioimisen keinoja kaikkien näiden muuttujien kautta olen kuitenkin voinut rakentaa tarkemman kokonaiskuvan. Aineistoa on ollut mielekkäintä tutkia sen kannalta, miten topiikkia on jatkettu vuoroissa ylipäättään ja miten keskustelijat ovat säilyttäneet koherentin tulkinnan keskustelusta. Aineistossani oman mielipiteen esiin tuominen on näyttäytynyt tärkeämpänä kuin keskustelun jatkaminen.

Vapaamuotoista vuorovaikutusta säätelevät hieman erilaiset vuorovaikutuskäytännöt kuin institutionaalista vuorovaikutusta. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi, miten vapaamuotoisen keskustelun vuorovaikutuskäytännöt eroavat virallisemmasta keskustelusta ja kuinka tietoisia vuorovaikutuksen osallistajat ovat näistä käytännöistä. Tämän lisäksi voisi tutkia myös sitä, miten toimintojen muotoileminen ja tunnistaminen toimii digitaalisessa asynkronisessa vuorovaikutuksessa.

Keskusteluanalyysi on aikaa vievä ja työläs menetelmä, joka sopii parhaiten pieniin aineistoihin. Isommissa aineistoissa voitaisiin tarvita myös kieliteknologisten työkalujen apua, jotta keskustelupalstakeskustelujen kaltaisia viestejä voisi tehokkaammin tutkia keskusteluanalyysin keinoin. Kieliteknologisista työkaluista voisi olla apua esimerkiksi tietäntyyppisten vierusparien, kollokaatioiden sekä lainausten etsimiseen ja löytämiseen.

Lähteet

Aineslähteet

IRG-korpus: säilytyspaikka Turun yliopisto.

Muut lähteet

- Arminen, Ilkka 2016: Teknologiset ympäristöt. Teoksessa: Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta, s. 178–199.
- Arpo, Robert 2005: Internetin keskustelukulttuurit: tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39, Joensuu.
- Ferguson, Rebecca. 2009: The construction of shared knowledge through asynchronous dialogue. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. The Open University, Milton Keynes. [Viitattu 20.8.2019.] Saatavissa: <http://oro.open.ac.uk/19908/>.
- Giles, David – Wyke Stommel – Trena Paulus – Jessica Lester – Darren Reed 2015: Microanalysis Of Online Data: The methodological development of “digital CA”. Discourse, Context & Media Volume 7, s. 45–51. [Verkkolehti.] Elsevier, Amsterdam. [Viitattu 23.8.2019.] Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2014.12.002>.
- Hakulinen, Auli 1997: Vuorottelujäsennys. Teoksessa: Keskustelunanalyysin perusteet, s. 32–55.
- 2016: Lauserakenteet. Teoksessa: Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta, s. 122–142.
- Helasvuo, Marja-Liisa – Marjut Johansson – Sanna-Kaisa Tanskanen 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. Teoksessa: Helasvuo, Marja-Liisa – Marjut Johansson – Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Herring, Susan. C. 1996: Two variants of an electronic message schema. Teoksessa: Susan C. Herring (toim.), Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives, s. 81–108. John Benjamins, Amsterdam.
- Herring, Susan C. 2013: Relevance in computer-mediated conversation. Teoksessa: Susan C. Herring – Dieter Stein – Tuija Virtanen (toim.), Handbook of Pragmatics of Computer-Mediated Communication, s. 245–268. Mouton de Gruyter, Berliini.
- Herring, Susan C. – Androutsopoulos, Jannis 2015: Computer-mediated discourse 2.0. Teoksessa: Tannen, Deborah – Heidi E. Hamilton – Deborah Schiffrin (toim.), The Handbook of Discourse Analysis, s. 127–151. [Verkkojulkaisu.] Toinen painos. John Wiley & Sons Inc., New Jersey. [Viitattu 30.12.2019.] Saatavissa: http://search.ebscohost.com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=985110&site=ehost-live&ebv=EB&ppid=pp_C1.
- Hutchby, Ian 2001. Technologies, texts and affordances. Sociology 35 (2), s. 441–456. [Verkkolehti.] Sage Publications Ltd, Thousand Oaks. [Viitattu 13.2.2020.] Saatavissa: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/10.1177/S0038038501000219>.

- Hutchby, Ian – Tanna, Vanita 2008: Aspects of sequential organization in text message exchange. *Discourse & Communication* 2, s. 143–164. [Verkkolehti.] Sage Publications Ltd, Thousand Oaks. [Viitattu 14.2.2020.] Saatavissa: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/abs/10.1177/1750481307088481>.
- Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. [Verkkolehti.] Stevanovic, Melisa – Camilla Lindholm (toim.). Vastapaino, Tampere 2016. [Viitattu 12.1.2020.] Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789517685993>.
- Keskustelunalyysin perusteet. Liisa Tainio (toim.). Vastapaino, Tampere 1997.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 140. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Jyväskylä 2006.
- Kääntä, Liisa 2011: Toisto tavoitteellisen verkkokeskustelun rakenne-elementtinä. *AFinLAN Vuosikirja*, 41 (69), s. 73–89. [Verkkolehti.] Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys, Jyväskylä. [Viitattu 20.2.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/afinlavk/article/view/60027>.
- 2014: Selvästi vähemmän ja selvästi vastaamistoiminnan ehdoilla – topikaalinen johdonmukaisuus institutionaalisessa verkkokeskustelussa. *Virittäjä* 4/2014, s. 554–586. [Verkkolehti.] Kotikielen Seura, Helsinki. [Viitattu 22.10.2019.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/9261/14132>.
- 2016: Hyviä pointteja – Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa. *Acta Wasaensia* 359. *Kielitiede* 50.
- North, Sarah 2007: 'The voices, the voices': creativity in online conversation. [Verkkolehti.] *Applied Linguistics*, 28 (4), s. 538–555. Oxford University Press, Oxford. [Viitattu 21.08.2019.] Saatavissa: <https://doi.org/10.1093/applin/amm042>.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. WSOY, Porvoo 1966.
- Lapadat, Judith, C: 2007: Discourse devices used to establish community, increase coherence, and negotiate agreement in an online university course. *The Journal of Distance Education*, 21 (3), s. 59–92. [Verkkolehti.] Athabasca University Press, Athabasca. [Viitattu 20.2.2020.] Saatavissa: https://search-proquest-com.ezproxy.utu.fi/docview/214487083?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprimo.
- Raevaara, Liisa 1997: Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. Teoksessa: *Keskustelunalyysin perusteet*, s. 75–91.
- 2016: Toimintajaksojen rakenteet. Teoksessa: *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*, s. 143–161.
- Sacks, Harvey – Emanuel A. Schegloff – Gail Jefferson 1974: A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50 (4), s. 696–735. Linguistic Society of America, New York.
- 2016: Keskustelun vuorovaikutusjäsenyyksen perussystematiikka. *Virittäjä*, 120 (3). [Verkkolehti.] Kotikielen Seura, Helsinki. [Viitattu 21.2.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/60209>.
- Savolainen, Reijo 2019: Seeking and sharing information dialogically. *Journal of Documentation* Vol. 75 No. 3, s. 530–549. [Verkkolehti.] Emerald Group Publishing, Bingley. [Viitattu 24.8.2019.] Saatavissa: <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1108/JD-09-2018-0140>.
- Schegloff, Emanuel A. 2007: Sequence organization in interaction: A primer in conversation analysis. Volume 1. [Verkkolehti.] Cambridge University Press, Cambridge. [Viitattu 11.2.2020.] Saatavissa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=295702>.
- SKS = *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*.
- SKST = *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia*.
- Sorjonen, Marja-Leena 1997: Korjausjäsenitys. Teoksessa: *Keskustelunalyysin perusteet*, s. 111–137.
- Stevanovic, Melisa 2016: Sosiaaliset rakenteet. Teoksessa: *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta*, s. 200–221.

- Stivers, Tanya 2013: Sequence Organization. Teoksessa: Sidnell, Jack – Stivers, Tanya (toim.), *Handbook of Conversation analysis*, s. 191-209. [Verkkojulkaisu.] Blackwell, Wiley. [Viitattu 12.2.2020.] Saatavissa: <https://www.dawsonera.com/abstract/9781118324981>.
- Stivers, Tanya –Enfield, Nick J. 2010: A coding scheme for question – response sequences in conversation. *Journal of Pragmatics*, Vol. 42 No. 10, s. 2620-2626. [Verkkolehti.] Elsevier, Amsterdam. [Viitattu 13.2.2020.] Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.04.002>.
- Tainio, Liisa 1997: Preferenssijäsennys. Teoksessa: *Keskustelunalyysin perusteet*, s. 93–110.
- Tanskanen, Sanna- Kaisa 2014: ”Eipäs nyt puhuta omia” Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. Teoksessa: Helasvuo, Marja-Liisa – Marjut Johansson – Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*, s. 51–74. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- TEPA = Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma. [Online-tietokanta.] Sanastokeskus TSK. [Viitattu 17.2.2020.] Saatavissa: <http://www.tsk.fi/tepa/fi/>.
- TT = Tietotekniikan termitalkoot. [Online-tietokanta.] Sanastokeskus TSK. Saatavissa: <http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/>.
- Tieteen termipankki 2019: Vuoron rakenneyksikkö. Tieteen termipankki: Kielitiede. [Online-tietokanta.] Helsingin yliopisto, Helsinki. [Viitattu 5.3.2019.] Saatavissa: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:vuoron_rakenneyksikkö.
- Vir. = Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti. Kotikielen Seura, Helsinki.
- VISK = Hakulinen, Auli – Maria Vilkuna – Riitta Korhonen – Vesa Koivisto – Tarja Riitta Heinonen – Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. [Verkkojulkaisu.] SKS, Helsinki. [Viitattu 20.2.2020.] Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk/>.
- Örnberg Berglund, Therese 2009: Making sense digitally. Conversational coherence in online and mixed-mode contexts. [Verkkojulkaisu.] *Umeå Studies in Language and Literature* 7, Umeå. [Viitattu 15.2.2020.] Saatavissa: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:236358/FULLTEXT01.pdf>.